

Υπάρχει λογική στον αθεϊσμό;

του John Blanchard

Μετάφραση: Γιώργος Καλαντζής

Φιλολογική επεξεργασία: Μαριάνθη Α. Κοκτσίδου

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ο John Blanchard (Τζον Μπλάντσαρντ) γεννήθηκε το 1932 στην Αγγλία. Ήταν δημόσιος υπάλληλος και παράλληλα υπεύθυνος της νεολαίας και δραστήριο μέλος μιας συντηρητικής εκκλησίας. Όταν αργότερα αφιέρωσε τη ζωή του στη διακονία του Ευαγγελίου, εργάστηκε ως ευαγγελιστής, αρχικά στη Βρετανία και στη συνέχεια σε άλλες χώρες. Για ένα διάστημα διετέλεσε διευθυντής ευαγγελισμού μιας μεγάλης χριστιανικής οργάνωσης. Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτύξει έντονη δραστηριότητα σε θέματα απολογητικής στη Βρετανία και σε πολλές άλλες χώρες του κόσμου. Και παρά την προχωρημένη ηλικία του συνεχίζει τις δραστηριότητές του, με ομιλίες απολογητικού περιεχομένου σε μεγάλα ακροατήρια, με συνεντεύξεις στην τηλεόραση και στο ραδιόφωνο, με κασέτες κ.λπ.

Είναι παγκόσμια γνωστός συγγραφέας. Το βιβλίο του «Does God believe in Atheists?» με 655 μεγάλες σελίδες, το

2000 ψηφίστηκε ως «το καλύτερο χριστιανικό βιβλίο». Είναι στις επιτροπές πολλών χριστιανικών οργανώσεων και ιεραποστολών. Έχει επισκεφτεί επανειλημμένως την Ελλάδα και κήρυξε σε διάφορες εκκλησίες. Στο παρελθόν μάς έδωσε την άδεια, και μάλιστα βοήθησε ο ίδιος οικονομικά, να εκδώσουμε τρία βιβλία του στα ελληνικά από τις εκδόσεις Ο ΛΟΓΟΣ: 1) *Right with God* – στα ελληνικά ο τίτλος είναι *Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ* (σελ. 148), σε δυο εκδόσεις 2) «*Πού πηγαίνουμε όταν φεύγουμε από αυτήν τη ζωή;*» (σελ. 68). 3) *Η αυταπάτη του Dawkins* (σελ. 104) και 4) *Η Απάντηση στα Μεγάλα Προβλήματα. Το τελευταίο μεταφράστηκε σε σαράντα γλώσσες και κυκλοφόρησε σε πάνω από 15.000.000 αντίτυπα.*

Πρόσφατα έγραψε ένα σύντομο βιβλίο με τίτλο «Υπάρχει λογική στον αθεϊσμό;» Μας έδωσε την άδεια να μεταφραστεί στα ελληνικά από τις εκδόσεις μας. Το βιβλίο έχει πλούσιο και δυνατό απολογητικό περιεχόμενο. Τη θαυμάσια μετάφραση έκανε ο Γιώργος Καλαντζής, ο οποίος σπούδασε βιολογία με μεταπτυχιακές σπουδές στη φιλοσοφία της επιστήμης. Είναι υποψήφιος διδάκτορας φιλοσοφίας κι εργάζεται στη φαρμακευτική βιομηχανία. Συντονίζει την κοινότητα *Imago Dei*, στόχος της οποίας είναι η πειστική παρουσίαση της χριστιανικής κοσμοθεωρίας μέσω της τέχνης και της φιλοσοφίας. Τη φιλολογική επεξεργασία έκανε η Μαριάνθη Α. Κοκτσίδου, φιλόλογος από την Κατερίνη. Και οι δυο τους έκαναν επιμελημένη δουλειά ανιδιοτελώς. Χάρη στη δική τους βοήθεια έχουμε στη γλώσσα μας το πολύτιμο αυτό βιβλίο.

Ευχή και προσευχή μας είναι όσοι έχουν προβλήματα να πιστέψουν στην ύπαρξη του Θεού, διαβάζοντας το βιβλίο αυτό να προβληματιστούν και να οδηγηθούν στην πίστη του Θεού και τη σωτηρία που προσφέρει ο Χριστός με τη θυσία Του.

Ο Εκδότης

Εισαγωγή

Ο αθεϊσμός είναι η θεωρία ή η πίστη ότι ο Θεός δεν υπάρχει. Η ιδέα αυτή έχει μακρόχρονη ιστορία και είχε σημειώσει τεράστια πρόοδο στη Ρωσία, κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα, όταν ο επαναστάτης Βλαντιμίρ Λένιν απογοητεύτηκε από τον σκληροπυρηνικό σοσιαλισμό, που δεν κατάφερε να εξαλείψει τη θρησκεία. Άποψή του ήταν ότι “κάθε θρησκευτική ιδέα, κάθε ιδέα περί Θεού, κάθε ερωτοτροπία με την ιδέα περί Θεού, αποτελεί απερίγραπτη αθλιότητα”. Ο ίδιος είχε πει στον Ρώσο συγγραφέα Μαξίμ Γκόργκυ ότι “δεν μπορεί να υπάρξει τίποτε απεχθέστερο από τη θρησκεία” και κατάφερε να πείσει τους προσκείμενους σ’ αυτόν ηγέτες ότι ο Θεός θα έπρεπε να εξαλειφθεί από κάθε πτυχή της κοινωνίας. Αυτό το κατάφεραν με την απόφαση ότι “η διδασκαλία των μαθημάτων στα σχολεία (ιστορία, λογοτεχνία, φυσικές επιστήμες, φυσική, χημεία κτλ) θα έπρεπε να διαποτιστούν από τον αθεϊσμό.”

Από εκείνη τη στιγμή κι ύστερα το αντιθρησκευτικό κίνημα επεκτάθηκε γρήγορα και ισχυροποιήθηκε. Κρατική προπαγάνδα, πλύση εγκεφάλου, φυλάκιση, βασανιστήρια και εκτέλεση, όλα αυτά χρησιμοποιήθηκαν καθώς η εκστρατεία επεκτάθηκε σ’ όλην την Ανατολική Ευρώπη, στην Άπω Ανατολή και αλλού. Από τότε, αναρίθμητοι άνθρωποι σ’ όλον τον κόσμο καταπιέστηκαν, χλευάστηκαν, υπήρξαν θύματα εκφοβισμού, βασανίστηκαν, φυλακίστηκαν ή θανατώθηκαν για κανέναν άλλο λόγο παρά μόνο για την πίστη τους στην ύπαρξη του Θεού.

Έως το 1960 θεωρούνταν ότι ο μισός πληθυσμός της γης δήλωνε επίσημα άθεος.

Η κατάσταση ήταν τέτοια, ώστε το 1966 το περιοδικό *TIME* είχε στο εξώφυλλο του τεύχους της 8^{ης} Απριλίου το ερώτημα “Πέθανε ο Θεός;” Κι όμως, στο τεύχος της 7^{ης} Απριλίου 1980 ομολόγησε στους αναγνώστες του ότι “σε μία σιωπηλή επανάσταση που κανείς δεν θα μπορούσε να είχε προβλέψει δύο δεκαετίες πριν, ο Θεός κάνει την επανεμφάνισή Του. Τώρα είναι πιο σεβαστό ανάμεσα στους φιλοσόφους, σε σχέση με την προηγούμενη γενεά, το να μιλά κάποιος για την πιθανότητα της ύπαρξης του Θεού”.

Το *Economist* στο τεύχος της χιλιετηρίδας είχε την ίδια γραμμή και εξέδωσε τον «επικήδειο» του Θεού, αλλά προς το

τέλος του 2007 αναγνώρισε ότι μ' αυτό που είχε γράψει επτά χρόνια πριν, υπερέβη τα εσκαμμένα.

Ο Αμερικανός συγγραφέας Paul Johnson προχώρησε ακόμη παραπέρα λέγοντας: “Το πιο αξιοσημείωτο γεγονός στον 20^ο αιώνα ήταν η αποτυχία του Θεού να πεθάνει. Η κατάρρευση της μαζικής θρησκευτικής πίστης, ιδιαίτερα ανάμεσα στους μορφωμένους και εύπορους είχε προβλεφθεί ευρέως και με βεβαιότητα.. Κι όμως δεν συνέβη. Αντίθετα, ο Θεός, όχι μόνο δεν πέθανε, αλλά μεγαλούργησε. Στα τέλη του 20^{ου} αιώνα η ιδέα ενός προσωπικού, ζωντανού Θεού είναι τόσο ζωντανή και πραγματική όσο ποτέ άλλοτε στον νου και στην καρδιά αναρίθμητων εκατομμυρίων αντρών και γυναικών στον πλανήτη μας.”

Στην αλλαγή της χιλιετίας έκανε την εμφάνισή του το κοινωνικό και πολιτικό ρεύμα του νέου αθεϊσμού, του οποίου κύριο χαρακτηριστικό είναι ο ανελέητος τρόπος με τον οποίο επιτίθεται στη θρησκεία, υποστηρίζοντας ότι αυτή δεν είναι απλά μόνο λάθος, αλλά επιπλέον είναι κάτι κακό. Οι κύριοι εκπρόσωποι της γραμμής αυτής είναι ο Βρετανός βιολόγος Richard Dawkins, ένας από τους πιο δραστήριους αθεϊστές σήμερα, ο Αγγλοαμερικανός συγγραφέας Christopher Hitchens και οι Αμερικανοί φιλόσοφοι Daniel Dennett και Sam Harris. Αυτοί είναι γνωστοί ως «Οι Τέσσερις Καβαλάρηδες». Όλοι τους έγραψαν

βιβλία, που έγιναν best seller, με τα οποία επιτίθενται σε κάθε μορφή θρησκείας και ιδιαίτερα στον Χριστιανισμό.

Εξηγώντας τον λόγο για τον οποίο έγραψε την *Περί Θεού Αυταπάτη* ο Richard Dawkins, λέει: “Επιτίθεμαι στον Θεό, σε όλους τους θεούς και σε οτιδήποτε υπερφυσικό, όπου και όποτε έχει υπάρξει ή που θα επινοηθεί”. Προσθέτει ακόμη: “Σε περίπτωση που δεν επισημάνω κάτι διαφορετικό, τότε ο Χριστιανισμός είναι αυτό που έχω κυρίως κατά νου”. Σε ένα “συλλαλητήριο υπέρ της Λογικής” το 2012 στην Ουάσινγκτον είπε στο πλήθος πώς να αντιμετωπίζει τους Χριστιανούς: “Χλευάστε τους, εξευτελίστε τους δημόσια... Μη συμβιβαστείτε με την ιδέα ότι είμαστε αρκετά ευγενικοί για να μιλήσουμε για θρησκεία.”

Στο βιβλίο του *Ο Θεός Δεν Είναι Μεγάλος* ο Christopher Hitchens έγραψε: “Η θρησκεία δηλητηριάζει τα πάντα”. Στην

Επικίνδυνη Ιδέα του Δαρβίνου ο Daniel Dennett απορρίπτει τον Θεό ως “έναν μύθο της παιδικής ηλικίας, όχι κάτι που ένας διανοητικά υγιής, χωρίς αυταπάτες ενήλικας θα μπορούσε κυριολεκτικά να πιστεύει” και λέει ότι ο Θεός θα πρέπει “είτε να μετατραπεί σε σύμβολο για κάτι λιγότερο συμπαγές ή να εγκαταλειφθεί ολοκληρωτικά”.

Στην «*Επιστολή προς Ένα Χριστιανικό Έθνος*» ο Sam Harris γράφει: “Ο αθεϊσμός δεν είναι τίποτε περισσότερο από τον ήχο που κάνουν οι λογικοί άνθρωποι μπροστά σε αδικαιολόγητες θρησκευτικές πεποιθήσεις”. Ισχυρίζεται ακόμη ότι δεν ήταν μία φιλοσοφία ούτε μία κοσμοθεωρία, αλλά “απλά η παραδοχή του προφανούς”. Σε κάποιο άλλο σημείο ισχυρίζεται ότι “το πρόβλημα είναι πως η θρησκεία... οδηγεί απολύτως διανοητικά υγιείς και απολύτως νοήμονες ανθρώπους να πιστέψουν μαζικά κάτι που μόνο ανόητοι ή τρελοί πιστεύουν ατομικά”.

Όλα αυτά πράγματι είναι απόψεις και παρουσιάζονται ως πειστικές – είναι όμως; Υπάρχει λογική στον αθεϊσμό;

Μπορεί ο αθεϊσμός να δώσει λογική εξήγηση για το σύμπαν;

Την 5^η Αυγούστου 2011 η NASA εκτόξευσε το διαστημικό σκάφος *Ηρα* από το ακρωτήριο Κανάβεραλ στη Φλόριδα, με στόχο “την κατανόηση κι εξερεύνηση της προέλευσης και εξέλιξης του *Δία*”, του γίγαντα αερίων, που αποτελεί τον μεγαλύτερο πλανήτη του ηλιακού μας συστήματος. Την 4^η Ιουλίου 2016 το διαστημικό σκάφος *Ηρα* έφτασε στην τροχιά του *Δία*, και με μία κίνηση που διήρκεσε κλάσματα του δευτερολέπτου, μείωσε την ταχύτητά του κατά 1.950 χιλιόμετρα την ώρα, ώστε να παγιδευτεί στην βαρυτική έλξη του *Δία* και να ξεκινήσει την εξερεύνηση του πλανήτη από κοντά. Αν και κατά διαστήματα ταξίδευε με ταχύτητες που ξεπερνούσαν τα 402.000 χιλιόμετρα την ώρα, η «*Ηρα*» έφτασε εκεί μετά από πέντε σχεδόν χρόνια. Κι όμως, ο *Δίας* είναι μόνο ο πέμπτος στη σειρά από τους οκτώ συνολικά πλανήτες γύρω από τον Ήλιο, σε ένα ηλιακό σύστημα που, όπως είπε ο Βρετανός θεωρητικός φυσικός Stephen Hawking, βρίσκεται στα “απομακρυσμένα προάστια” του γαλαξία μας, ενός από τους 100 δισεκατομμύρια

γαλαξίες στο γνωστό σύμπαν. Δεν απορούμε συνεπώς με τον Άγγλο συγγραφέα Douglas Adams, ο οποίος στο επιστημονικής φαντασίας βιβλίο του «*Γυρίστε τον Γαλαξία με Ωτοστόπ*» (Αγγλ.: *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy*), σκαρφίστηκε τα εξής: “Το διάστημα είναι μεγάλο. Πραγματικά μεγάλο. Δεν μπορείτε να πιστέψετε πόσο εξωφρενικά μεγάλο είναι. Εννοώ, μπορεί να σας φαίνεται μεγάλη η απόσταση ως το φαρμακείο της γειτονιάς, αλλά αυτό είναι στραγάλια μπροστά στο διάστημα”.

Το έξυπνο σχόλιο του Adams έχει μακρόχρονη ιστορία, αλλά ο ίδιος δεν θα μπορούσε να είχε προβλέψει τις επιστημονικές ανακαλύψεις που θα λάμβαναν χώρα μέσα σε λίγες δεκαετίες και που θα άνοιγαν μπροστά μας τα όρια του σύμπαντος με πρωτόγνωρο τρόπο. Το 2016, καταξιωμένοι και αναγνωρισμένοι φυσικοί ανακοίνωσαν ότι είχαν καταφέρει αυτό που αναγνωριζόταν ως η επιστημονική επανάσταση του αιώνα, κάτι που θα καθόριζε τη μελλοντική αστρονομία.

Ενενήντα εννέα χρόνια νωρίτερα, ο Γερμανός φυσικός Αϊνστάιν ισχυρίστηκε ότι ο χωροχρόνος δεν ήταν κενός, αλλά συνιστούσε ένα τετραδιάστατο “ύφασμα” που μπορούσε ν’ αλλάξει σχήμα καθώς τα βαρυτικά κύματα κινούνται μέσα σ’ αυτόν, αν και ο ίδιος δεν μπόρεσε να το αποδείξει. Οι επιστήμονες στη δεκαετία του 1970 ξεκίνησαν να αναπτύσσουν ένα *Παρατηρητήριο Λείζερ Βαρυτικών Κυμάτων* (Π.Λ.Β.Κ. LIGO) που θα μπορούσε να εξετάσει τη θεωρία του Αϊνστάιν. Το Π.Λ.Β.Κ. LIGO είναι ουσιαστικά δύο παρατηρητήρια σε απόσταση 3.058 χιλιομέτρων, το ένα στη Λουϊζιάνα και το άλλο στην πολιτεία της Ουάσινγκτον. Όταν αυτά τέθηκαν σε λειτουργία, ανακάλυψαν ακριβώς ό,τι είχε προβλέψει ο Αϊνστάιν. Η ομάδα του Π.Λ.Β.Κ. LIGO κατέληξε επίσης στο συμπέρασμα ότι αυτά τα βαρυτικά κύματα πυροδοτήθηκαν περισσότερο από ένα δισεκατομμύριο χρόνια πριν, όταν βαθιά μέσα στο διάστημα δύο τεράστιες μαύρες τρύπες (άστρα που έχουν καταρρεύσει και είναι τόσο πυκνά, ώστε ούτε το φως δεν μπορεί να διαφύγει από αυτά) συγκρούστηκαν και συγχωνεύθηκαν. Η σύγκρουση ήταν τόσο σφοδρή, που η ισχύς της έχει υπολογιστεί ότι είναι πενήντα φορές μεγαλύτερη από τη συνδυασμένη ισχύ όλων των άστρων στο σύμπαν, και οι κυματισμοί (βαρυτικά κύματα) έφυγαν προς κάθε κατεύθυνση. Ο φυσικός David Reitze, ειδικός στα λείζερ, ο οποίος ήταν ο

πρώτος που εισηγήθηκε την κατασκευή του LIGO, είπε: “Είναι τεράστιο. Είναι η πρώτη φορά που το σύμπαν μάς μιλά μέσα από τα βαρυτικά κύματα. Μέχρι τώρα ήμασταν κουφοί προς τα βαρυτικά κύματα, αλλά τώρα μπορούμε να ακούσουμε... Νομίζω ότι ανοίγουμε ένα παράθυρο στο σύμπαν.”

Πολλά παραδείγματα χρησιμοποιήθηκαν για να εξηγήσουν το αποτέλεσμα της σύγκρουσης των μαύρων τρυπών. Μία βαριά μπάλα που τοποθετείται σε ένα τεντωμένο ύφασμα προκαλεί παραμόρφωση στο ύφασμα. Αν μία μικρότερη μπάλα τοποθετηθεί δίπλα στην πρώτη, η βαρύτητα θα την οδηγήσει κοντά στη μεγαλύτερη μπάλα και το ύφασμα θα παραμορφωθεί και θα παρουσιάσει κυματισμούς. Καθώς η βαρύτητα στο διάστημα είναι πολύ ισχυρότερη απ’ ό,τι στη γη, η σύγκρουση δύο μαύρων τρυπών είναι εξαιρετικά βίαιη, ο ίδιος ο χώρος λυγίζει και τεντώνεται, και δημιουργούνται τεράστιοι κυματισμοί. Η διατάραξη με το χέρι της επιφάνειας του νερού ή η ρίψη μίας πέτρας μέσα σε μία λίμνη είναι επίσης μερικά παραδείγματα για τον τρόπο που δημιουργούνται κυματισμοί, και δίνουν μία μικρή ιδέα του τι συμβαίνει, όταν συγκρούονται μαύρες τρύπες.

Τα αποτελέσματα του LIGO δεν παρείχαν μόνο την πρώτη φυσική απόδειξη της ύπαρξης των μαύρων τρυπών, αλλά μας πρόσφεραν επίσης μία εκπληκτική απεικόνιση του μεγέθους του σύμπαντος. Αν και ταξιδεύουν με την ταχύτητα του φωτός 299.792 χιλιόμετρα ανά δευτερόλεπτο αυτοί οι “κυματισμοί” (βαρυτικά κύματα) έφτασαν στον πλανήτη μας μετά από 1,6 δισεκατομμύρια χρόνια. Καθώς το σύμπαν διαστέλλεται διαρκώς, ποτέ δεν θα μπορέσουμε να προσδιορίσουμε το ακριβές μέγεθός του – αλλά ο χαρακτηρισμός του Douglas Adams ως “εξωφρενικά μεγάλο” είναι επιτυχής.

Το 1997 η Βασιλική Αστρονομική Εταιρία ανέφερε καινούρια δεδομένα που έδειχναν ότι το σύμπαν ήταν τότε 10% μεγαλύτερο από ό,τι νομίζαμε. Το 2016 το διαστημικό τηλεσκόπιο KEPLER της NASA ανακάλυψε περισσότερους από 1.200 καινούριους πλανήτες μόνο στον γαλαξία μας – και όλοι τους βρίσκονται σε μία μικροσκοπική γωνιά του νυχτερινού ουρανού. Δεν προκαλεί έκπληξη το ότι ο Richard Dawkins βιώνει “μία κολοσσιαία αίσθηση δέους και θαυμασμού” κάθε φορά που σκέφτεται το σύμπαν.

Όλα αυτά εγείρουν τεράστια ερωτήματα για τον άθεο και εδώ μπορούμε να αγγίξουμε μόνο το πιο βασικό απ' αυτά, το οποίο τέθηκε από τον Γερμανό μαθηματικό και φιλόσοφο του 18^{ου} αιώνα Γκότφριντ Λάιμπνιτς και είναι γνωστό ως εξής: “Η πρώτη ερώτηση που θα έπρεπε δικαιολογημένα να ρωτήσει κάποιος είναι, γιατί να υπάρχει κάτι και όχι τίποτα. Μ' άλλα λόγια, γιατί υπάρχει οτιδήποτε υπάρχει;”

Ο Βρετανός Peter Atkins, πρώην καθηγητής χημείας στην Οξφόρδη, ένας σκληροπυρηνικός αθεϊστής, υποστηρίζει αυτό που είναι γνωστό ως *υπόθεση της κβαντικής διακύμανσης* και δηλώνει ότι “ο χωροχρόνος γεννά την ίδια του τη σκόνη κατά τη διαδικασία της ίδιας του της αυτοσυγκρότησης”, μία κενή δήλωση που συμπληρώνει τον ισχυρισμό του ότι ολόκληρο το σύμπαν, με όλη την εκπληκτική και περίπλοκη τάξη που το διακρίνει, είναι “μία λεπτομερής και σαγηνευτική αναδιάταξη του τίποτα”.

Ο Αμερικανός θεωρητικός επιστήμονας, φυσικός και κοσμολόγος Lawrence Krauss, ένας φανατικός αθεϊστής που ισχυρίζεται ότι οι επιστημονικές του ανακαλύψεις αρνούνται την ύπαρξη του Θεού, λέει κάτι αντίστοιχο το 2012 στο βιβλίο του *Το Σύμπαν από το Τίποτα*. Μιλώντας για το πώς κάτι δημιουργείται από το τίποτα, γράφει: “Με τη λέξη *τίποτα* δεν εννοώ τίποτα, αλλά *τίποτα* – σ' αυτήν την περίπτωση το τίποτα που αποκαλούμε *κενό χώρο*”. Όχι μόνο δεν εξηγεί κάτι, αλλά ο Krauss παραβλέπει το ότι ο “κενός χώρος” δεν είναι καθόλου κενός. Αντίθετα, είναι γεμάτος από ενέργεια, σωματίδια και αντι-σωματίδια (γνωστά και σαν εικονικά σωματίδια) τα οποία διαρκώς εμφανίζονται και χάνονται, κάτι που οι φυσικοί γνωρίζουν εδώ και δεκαετίες. Ο μαθηματικός και φιλόσοφος της Οξφόρδης John Lennox λέει την αλήθεια για σχόλια σαν τα παραπάνω: “Οι ανοησίες παραμένουν ανοησίες, ακόμη κι όταν προφέρονται από διάσημους επιστήμονες.”

Η πιο διαδεδομένη θεωρία περί της προέλευσης του σύμπαντος ισχυρίζεται ότι εκατομμύρια χρόνια πριν μία *μεγάλη έκρηξη* το έφερε στην ύπαρξη, και οι αθεϊστές υποστηρίζουν άκριτα την ιδέα, παρά το ότι εγείρει τεράστια ερωτήματα που κανείς δεν μπορεί να απαντήσει. Αν ολόκληρο το σύμπαν, όπως το γνωρίζουμε, δεν ήταν κάποτε κάτι περισσότερο από ένα

μικροσκοπικό σωματίδιο, τότε ποια είναι η προέλευσή του; Γιατί και πώς έγινε ξαφνικά ασταθές και εξερράγη χωρίς κάτι (ή κάποιος) να επιδρά επάνω του; Ακόμη κι αν δεχτούμε μία τέτοια ιδέα, η οποία μοιάζει να βγήκε από το μυθιστόρημα φαντασίας *Η Αλίκη στη Χώρα των Θαυμάτων*, γιατί θα έπρεπε αυτή η τυχαία κίνηση ή ανακατάταξη του “τίποτα” να δημιουργήσει τους κομψούς, καλοκουρδισμένους νόμους της φυσικής που κυβερνούν το σύμπαν; Ο Άγγλος λόγιος Keith Ward, μέλος της Βρετανικής Ακαδημίας, δείχνει πού οδηγεί αυτός το τρόπος σκέψης: “Τη μία μέρα μπορεί να μην υπάρχει τίποτα. Την επόμενη μπορεί να υπάρχει ένα πολύ μεγάλο καρότο. Τίποτε άλλο. Απλά μόνο του ένα τεράστιο καρότο. Αν κάτι είναι πιθανό, σίγουρα είναι αυτό. Την επόμενη μέρα το καρότο μπορεί να εξαφανιστεί και να αντικατασταθεί από έναν γορίλα με μοβ βούλες. Γιατί όχι;... Γιατί αυτή η σκέψη φαίνεται περίεργη, ακόμη και γελοία, ενώ η σκέψη ότι κάποιος νόμος της φυσικής μπορεί έτσι απλά να έρθει στην ύπαρξη όχι; Λογικά, πρόκειται ακριβώς για το ίδιο πράγμα.”

Ο Αμερικανός θεωρητικός φυσικός Michio Kaku, ένας από τους πιο αξιοσέβαστους επιστήμονες παγκοσμίως, χωρίς να υποκινείται από θρησκευτικά κίνητρα, λέει: “Για εμένα είναι προφανές ότι υπάρχουμε εν μέσω ενός σχεδίου, το οποίο κυβερνάται από κανόνες που δημιουργήθηκαν, μορφοποιήθηκαν από έναν συμπαντικό νου και όχι από την τύχη”. Ισχυρίζεται επίσης ότι ο σκοπός της φυσικής είναι “να βρει μία εξίσωση που θα μας επιτρέψει να ενώσουμε όλες τις δυνάμεις της φύσης και που θα μας επιτρέψει να διαβάσουμε τον νου του Θεού”.

Ο Arno Penzias, βραβευμένος με Nobel Αμερικανός φυσικός και ραδιοαστρονόμος, αναφέρει τα εξής: “Η αστρονομία μάς οδηγεί σ’ ένα μοναδικό γεγονός, ένα σύμπαν που δημιουργήθηκε από το τίποτα και οδηγήθηκε σε μία ευαίσθητη ισορροπία, ώστε να παρέχει τις σωστές συνθήκες που απαιτούνται για την ύπαρξη ζωής. Στην απουσία ενός παράλογου-απίθανου ατυχήματος, οι παρατηρήσεις της σύγχρονης επιστήμης φαίνεται να υποδεικνύουν ένα υποκείμενο, ίσως και υπερφυσικό σχέδιο.” Καθώς δεχόταν ένα σημαντικό βραβείο για την έρευνά του, πρόσθεσε: “Η δημιουργία του σύμπαντος υποστηρίζεται από όλα τα

παρατηρούμενα δεδομένα που έχει προσφέρει η αστρονομία μέχρι σήμερα”.

Ο Βρετανός φιλόσοφος (και γνωστός άθεος) Μπέρτραντ Ράσελ, για να απαξιώσει τον κόσμο είπε: “Το σύμπαν είναι απλά εκεί, κι αυτό είναι όλο”, και κάτι τέτοιο δεν μας οδηγεί πουθενά. Η επιστήμη μάς λέει ότι δεν υπάρχει παρατηρούμενο γεγονός που να μην έχει αιτία. Συνεπώς, το περίπλοκο οργανωμένο σύμπαν μέσα στο οποίο ζούμε, πρέπει να έχει ως αίτιο κάτι που βρίσκεται έξω απ’ αυτό. Πολλοί προσπαθούν να αποφύγουν τις ερωτήσεις με το να προτείνουν την ύπαρξη ενός πολυ-σύμπαντος (ή μετα-σύμπαντος), με έναν πεπερασμένο (ή ακόμη και άπειρο) αριθμό παράλληλων συμπάντων πέρα από το δικό μας, αλλά αυτό απλά μεταθέτει το ερώτημα, καθώς τα πολλαπλά σύμπαντα χρειάζονται ακόμη περισσότερο μία εξήγηση, σε σχέση με το ένα σύμπαν που γνωρίζουμε. Επιπλέον, με ποιον τρόπο μπορούν εκατομμύρια άλλα σύμπαντα να αποκλείσουν την ύπαρξη του Θεού; Αν δημιούργησε ένα σύμπαν, σίγουρα θα μπορούσε να δημιουργήσει όσα ήθελε. Η εναλλακτική ερμηνεία που δίνει ο Stephen Hawking είναι ότι “πολλά σύμπαντα δημιουργήθηκαν από το τίποτα”, και ότι “δημιουργούνται αυθόρμητα από τους νόμους της φυσικής”, αλλά αυτό απλά μεταθέτει το ερώτημα και μας αφήνει χωρίς εξήγηση πώς οι νόμοι (οι οποίοι θα έπρεπε να προϋπάρχουν της φύσης) ήρθαν στην ύπαρξη. Είναι λογικό κάτι τέτοιο;

Έχει λογική ο αθεϊσμός;

Το 2003 ο συνταξιούχος Αμερικάνος δάσκαλος βιολογίας Paul Geisert και η γυναίκα του Mynga Futrell έγιναν πρωτοσέλιδο, επειδή μετέτρεψαν ένα επίθετο σε ουσιαστικό. Η αγγλική λέξη *bright* μπορεί να σημαίνει *λαμπερός, διαυγής, έντονος και χαρωπός*. Σημαίνει επίσης *έξυπνος, ο ευφυής*. Οι Geisert φαίνεται ότι είχαν κατά νου τον τελευταίο ορισμό, όταν άλλαξαν το πρώτο γράμμα σε κεφαλαίο και άρχισαν να αποκαλούν τον εαυτό τους “οι Brights”, δηλ. οι Ευφυείς, ισχυριζόμενοι ότι στο εξής η νέα αυτή λέξη θα ήταν ουσιαστικό.

Όρισαν τον Bright ως κάποιον, που η ηθική και οι πράξεις του βασίζονται σε μία φυσιοκρατική κοσμοθεωρία, απελευθερωμένη από κάθε υπερφυσικό και πνευματικό στοιχείο.

Οι Brights δεν ομολογούν ανοιχτά ότι είναι άθεοι, αλλά περιλαμβάνουν όλους όσους παρουσιάζονται ως ορθολογιστές, ουμανιστές, υπέρμαχοι της εκκοσμίκευσης, φυσιοκράτες, ελεύθεροι στοχαστές, αγνωστικιστές ή σκεπτικιστές. Όμως, οι άθεοι που φορούν μαγνήτες για να αποφύγουν τις ασθένειες, που λαμβάνουν αποφάσεις βάσει του ωροσκοπίου τους, που διακοσμούν το γραφείο ή το σπίτι τους βάσει του φενγκ σουί ή καταφεύγουν σε χειρομαντεία, κάρτες ταρώ ή άλλες αποκρυφιστικές πρακτικές, δεν μπορούν να αναγνωριστούν ως Brights, επειδή με όλα αυτά που κάνουν στην πραγματικότητα επικοινωνούν με τον υπερφυσικό κόσμο.

Το 2002 ο Geisert πήρε μέρος στην *Πορεία των Αμερικανών Άθεων* στην Ουάσιγκτον. Αποφάσισε όμως να βρει έναν καλύτερο όρο από το “άθεος” για να χαρακτηρίσει αυτό που αποκαλεί “κοινότητα της λογικής”. Οι Brights έχουν επίσημη ιστοσελίδα και χιλιάδες μέλη από διακόσιες χώρες. Blog και βιβλία, εκδηλώσεις και χορηγίες τροφοδοτούν αυτό που κάποιος αποκάλεσε “Η Επίθεση της Ταξιαρχίας των Brights”, και σλόγκαν, όπως τα παρακάτω, από τα μέλη τους προσφέρουν μία ιδέα περί τίνος πρόκειται: “Οι Brights: Απομακρύνοντας το υπέρ από το υπερφυσικό”, “Καλύτερα να ζεις με τη Λογική”, “Λογική σκέψη σε έναν παράλογο κόσμο”, “100% φυσικός. Χωρίς πρόσθετα δεισιδαιμονίας”.

Το όνομα αυτής της κίνησης έχει δεχθεί κριτική από ορισμένους που υποστηρίζουν ότι υποδηλώνει πως τα μέλη της είναι πιο έξυπνα σε σχέση με όσους δεν ανήκουν σ’ αυτήν. Ο Christopher Hitchens αποκάλεσε τον τίτλο του υποτιμητικό. Ο Richard Dawkins όμως δεν είχε αντίρρηση να υποστηρίξει την ιδέα. Στον *Guardian* είχε δηλώσει: “Οι λέξεις δεν είναι ασήμαντες. Η σημασία τους έγκειται στο ότι αναπτύσσουν τη συνείδηση (την επίγνωση)... Bright (Ευφυής); Ναι, αυτή είναι η λέξη. Είμαι ένας Bright (Ευφυής).” Όταν ο ίδιος ρώτησε σε κάποια άλλη περίπτωση: “Έχετε συναντήσει κάποιον αμόρφωτο άθεο;” δεν απαιτεί διδακτορικό για να καταλάβει κάποιος τι εννοούσε. Και δεν θα μπορούσε να κάνει σαφέστερη τη θέση

του, όταν υποτίμησε τις θρησκευτικές πεποιθήσεις κάποιου ως “ατιμωτικές, άξιες περιφρόνησης, καθυστερημένες”. Στο βιβλίο του *Η Περί Θεού Αυταπάτη* φαίνεται να κατεβάζει τους τόνους λίγο λέγοντας ότι συγκαταλέγεται σ’ εκείνους που θεωρούν ότι η ύπαρξη του Θεού είναι “πολύ απίθανη”, αλλά ταυτόχρονα ρέπει προς αυτούς που θα έλεγαν ότι “γνωρίζω πως δεν υπάρχει Θεός”. Διορθώνει ελαφρώς τα παραπάνω, προσθέτοντας: “Είμαι αγνωστικιστής μόνο όσο είμαι αγνωστικιστής σχετικά με τις νεράιδες στον κήπο”.

Πολλοί άθεοι θα συμφωνούσαν μ’ αυτήν την τοποθέτηση ως αναγνώριση του γεγονότος ότι είναι απίθανο να αποδείξει κάποιος την ύπαρξη του Θεού. Ίσως υποστήριζαν ότι αυτή είναι η λογική στάση που πρέπει να έχει κάποιος – είναι όμως; Το ζήτημα εδώ είναι αν είναι λογικό να υποθέσουμε ή να αποδείξουμε ότι ο Θεός δεν υπάρχει. Καθώς ο μοναδικός ειλικρινής λόγος για να πιστέψουμε κάτι, είναι να ισχυριστούμε ότι έχουμε μία στέρεη βάση για να το κάνουμε, ποιες είναι οι ενδείξεις για τη μη-ύπαρξη του Θεού; Υπάρχουν επιστημονικές ενδείξεις; Υπάρχουν μαθηματικές ενδείξεις; Υπάρχουν ενδείξεις από την εμπειρία;

Σ’ αυτό το σημείο ο αθεϊσμός έρχεται αντιμέτωπος με μία ακόμη μεγαλύτερη δυσκολία, επειδή επιμένει ότι ο υλικός κόσμος είναι το μόνο που υπάρχει και ότι τα ανθρώπινα όντα είναι πολύπλοκες δομές βασισμένες σε μερικά θεμελιώδη σωματίδια. Ο Βρετανός ακαδημαϊκός,

συγγραφέας και ποιητής, C.S.Lewis, εξήγησε ποιο είναι το πρόβλημα με αυτήν την ιδέα ως εξής: “Αν το ηλιακό σύστημα δημιουργήθηκε εξαιτίας μίας τυχαίας σύγκρουσης, τότε η εμφάνιση οργανικής ζωής σ’ αυτόν τον πλανήτη ήταν επίσης ένα ατύχημα, όπως και ολόκληρη η εξέλιξη του ανθρώπου. Αν είναι έτσι, τότε όλες οι σκέψεις μας είναι απλά ατυχήματα – τα τυχαία υποπροϊόντα της κίνησης των ατόμων... τότε γιατί να πιστέψουμε ότι είναι αληθείς; Δεν βλέπω κανέναν λόγο για να πιστέψω ότι ένα ατύχημα μπορεί να μου προσφέρει μία σωστή περιγραφή όλων των άλλων ατυχημάτων. Είναι σαν να περιμένει κάποιος ότι το τυχαίο σχήμα που θα πάρει το γάλα καθώς ρίχνεις το μπουκάλι που το περιέχει, μπορεί να του δώσει μία σωστή περιγραφή του πώς φτιάχτηκε το μπουκάλι και γιατί έφυγε από τη θέση του”.

Ο αθεϊσμός δεν έχει απάντηση. Αν η λογική σκέψη είναι αποτέλεσμα της τυχαίας ανακατανομής άλογων σωματιδίων στα δισεκατομμύρια νευρικά κύτταρα του εγκεφάλου, γιατί να εμπιστευθούμε τους νόμους της λογικής ή αυτό που ισχυριζόμαστε ότι συνιστά λογική σκέψη; Ο διακεκριμένος Βρετανός βιολόγος J.B.S. Haldane, ο οποίος χαρακτηρίστηκε ως “ίσως ο πιο ευφυής εκλαϊκευτής της επιστήμης στη γενιά του”, ήταν ένας πεπεισμένος άθεος, κι όμως, μπορούσε να δει ότι σ’ αυτό το ζήτημα ο αθεϊσμός έβαζε τρικλοποδιά στον εαυτό του: “Μου φαίνεται εντελώς απίθανο ότι το μυαλό είναι ένα απλό υποπροϊόν της ύλης. Διότι, αν οι διανοητικές διεργασίες μου καθορίζονται πλήρως από τις κινήσεις ατόμων στον εγκέφαλό μου, δεν έχω λόγο να πιστεύω ότι οι πεποιθήσεις μου είναι αληθείς. Μπορεί να είναι σωστό χημικά, αλλά αυτό δεν το καθιστά σωστό λογικά. Κι έτσι, δεν έχω λόγο να υποθέτω ότι το μυαλό μου απαρτίζεται από άτομα”.

Δεν έχω συναντήσει ακόμη κάποιον άθεο που να έχει δώσει την απάντηση σ’ αυτό το ζήτημα. Ούτε μπορώ να καταλάβω πώς κάποιος θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι έχει βρει μία απάντηση, καθώς δεν θα είχαν λόγο να υποθέσουν ή να ισχυριστούν πως ό,τι θα σκέφτονταν ή θα έλεγαν θα ήταν σωστό. Όσον αφορά την αξιοπιστία της ανθρώπινης λογικής, ο αθεϊσμός κόβει το κλαδί επάνω στο οποίο κάθεται. Είναι λογικό να πιστεύουμε ότι η ικανότητά μας να σκεφτόμαστε, ποτέ δεν είχε ως στόχο της να μας οδηγήσει στην αλήθεια, και παράλογο να πιστεύουμε ότι σχεδιάστηκε και δημιουργήθηκε ειδικά για κάτι τέτοιο; **Ο ισχυρισμός ότι η λογική σκέψη είναι ένα υποπροϊόν της εξέλιξης είναι ένα άλμα στο κενό, προς κάτι που δεν βλέπουμε, καθώς ο αθεϊσμός γιατί είμαστε εδώ, ποια είναι η προέλευση της ζωής, από πού προήρθε ο κόσμος, το νόημα της ζωής...η επιστήμη έχει τις απαντήσεις.”**

Ο δε Peter Atkins έκανε το ακόλουθο σχόλιο, κατά τη διάρκεια ενός ντιμπέιτ, στην Οξφόρδη: “Είμαι λίγο πριν την ανακάλυψη των πάντων και συνιστώ να χρησιμοποιείτε το μυαλό σας, επειδή το μυαλό σας είναι ένα από τα πιο θαυμαστά όργανα στο σύμπαν – και μέσα από το μυαλό σας θα δείτε ότι μπορείτε να ζήσετε χωρίς τον Θεό. Δεν υπάρχει ανάγκη για τον Θεό, επειδή η επιστήμη μπορεί να εξηγήσει τα πάντα”. Σε

κάποιο άλλο σημείο, ενώ δέχεται ότι “η επιστήμη αναδύθηκε από τη θρησκεία”, χρησιμοποίησε ένα παράδειγμα από τη φύση και είπε ότι έχει πλέον “αφήσει πίσω το στάδιο της χρυσαλλίδας κι έχει κυριαρχήσει στον τόπο” με αποτέλεσμα “να μην υπάρχει λόγος να υποθέτουμε ότι η επιστήμη δεν μπορεί να αντιμετωπίσει κάθε πτυχή της ύπαρξης”.

Ο Αμερικανός θεωρητικός φυσικός Steven Weinberg προσθέτει ότι απ’ ό,τι γνωρίζει “ο κόσμος πρέπει να ξυπνήσει από τον εφιάλτη της θρησκείας... εμείς οι επιστήμονες πρέπει να κάνουμε ό,τι μπορούμε, για να αποδυναμώσουμε τη θρησκεία, κι αυτή μπορεί να είναι η σπουδαιότερη συνεισφορά μας στον πολιτισμό.”

Αν αυτές οι δηλώσεις είναι σωστές, η επιστήμη μπορεί να μας πει όλα όσα χρειάζεται να γνωρίζουμε για τη ζωή (ή οτιδήποτε άλλο) και η προσπάθεια υπεράσπισης της ιδέας περί Θεού είναι μάταιη. Αλλά πριν συμφωνήσουμε, υπάρχουν πολλά σημαντικά πράγματα που πρέπει να αναλογιστούμε. Το πρώτο είναι προφανές: *οι δηλώσεις των επιστημόνων δεν είναι απαραίτητα επιστημονικές δηλώσεις*. Μία άποψη δεν είναι το ίδιο με ένα γεγονός και δεν περιμένουμε οι σκληροπυρηνικοί άθεοι να δώσουν τον ελάχιστο χώρο στον Θεό μέσα στις επιστημονικές τους υποθέσεις. Αυτό που πρέπει να αποφασίσουμε σχετικά με τις παραπάνω δηλώσεις δεν είναι αν συνιστούν ειλικρινείς απόψεις καταξιωμένων επιστημόνων, αλλά αν είναι αληθείς.

Το δεύτερο πράγμα που πρέπει να προσέξουμε είναι ότι η επιστήμη δεν αποτελεί η ίδια τον σκοπό αλλά το μέσο. Είναι μία διαδικασία, όχι ένα τελικό προϊόν. Στη γνήσια επιστήμη η τελική λέξη δεν πρέπει ποτέ να θεωρηθεί ως η τελευταία λέξη. Ο Αυστροβρετανός στοχαστής Sir Karl Popper, ο οποίος θεωρείται γενικά ως ένας από τους μεγαλύτερους φιλοσόφους της επιστήμης του 20^{ου} αιώνα, το έθεσε σωστά, όταν είπε: “Κάθε επιστημονική δήλωση πρέπει να παραμείνει υπό εξέταση για πάντα”. Ο διακεκριμένος Αμερικανός θεωρητικός φυσικός Richard Feynman προχώρησε ακόμη παραπέρα: “Η επιστημονική γνώση είναι ένα σώμα δηλώσεων με διάφορους βαθμούς βεβαιότητας – ορισμένες είναι αβέβαιες, κάποιες σχεδόν βέβαιες, αλλά καμία δεν είναι απολύτως βέβαιη”.

Τρίτον, υπάρχουν πολύ σημαντικά ζητήματα, για τα οποία η επιστήμη παραμένει σιωπηλή, και είναι εύκολο να δώσουμε μερικά παραδείγματα. Δεν μπορεί να εξηγήσει πώς ή γιατί το σύμπαν δημιουργήθηκε ή γιατί κυβερνάται από αναλλοίωτους και αξιόπιστους νόμους. Όπως θα δούμε στη συνέχεια στο παρόν βιβλίο, η επιστήμη δεν μπορεί να θεσπίσει ηθικές αρχές – ή να εξηγήσει αυτές που ήδη υπάρχουν. Ο Richard Dawkins παραδέχεται: “Η επιστήμη δεν διαθέτει μέθοδο για να αποφασίσει τι είναι ηθικό”. Δεν μπορεί να μας πει αν η ανθρώπινη ζωή έχει νόημα ή σκοπό. Ο ευφυής Βρετανός βιολόγος Sir Peter Medawar διεύρυνε αυτή την εικόνα: “Η ύπαρξη ενός ορίου στην επιστήμη... είναι προφανής από την αδυναμία της να απαντήσει στις παιδιάστικες και βασικές ερωτήσεις που έχουν να κάνουν με τα πρωταρχικά και τα ύστατα πράγματα – ερωτήσεις όπως: *Πώς ξεκίνησαν τα πάντα; Για ποιον λόγο είμαστε εδώ; Ποιο το νόημα της ζωής;*”

Τέταρτον, η επιστήμη, εκτός του ότι δεν μπορεί να μας διαβεβαιώσει ότι ο Θεός δεν υπάρχει, δεν έχει τίποτε να πει επάνω στο ζήτημα αφού αυτό βρίσκεται εκτός του πεδίου της. Ο Αμερικανός εξελικτικός βιολόγος Steven Jay Gould παραδέχθηκε ότι η επιστήμη “απλά δεν μπορεί (μέσα από τις καθιερωμένες μεθόδους της) να αποφασίσει για το ζήτημα της ύπαρξης του Θεού. Ούτε το επιβεβαιώνουμε ούτε το αρνούμαστε. Απλά δεν μπορούμε ως επιστήμονες να κάνουμε κανένα σχόλιο”. Η επιστήμη είναι η συνεχόμενη διαδικασία της ανακάλυψης της αλήθειας στον φυσικό κόσμο – και καθώς ο Θεός δεν αποτελεί μέρος του φυσικού κόσμου, βρίσκεται εκτός του πεδίου της επιστήμης. Όπως το θέτει ο Αμερικανός γενετιστής Francis Collins, γνωστός για τον ηγετικό του ρόλο στο *Πρόγραμμα Ανθρώπινου Γονιδιώματος*, “Αν ο Θεός υπάρχει, τότε πρέπει να βρίσκεται εκτός του φυσικού κόσμου, άρα τα εργαλεία της επιστήμης δεν είναι κατάλληλα για να μάθουμε γι’ Αυτόν”. Αυτό δεν σημαίνει ότι υποτιμούμε την επιστήμη, αλλά όπως ένα φυσικάλαμο δεν μπορεί να εκτοξεύσει ένα διαστημόπλοιο στο φεγγάρι, έτσι και η επιστήμη δεν μπορεί να αποφασίσει για την ύπαρξη του Θεού.

Όταν ο Peter Atkins ισχυρίζεται ότι “η επιστήμη μπορεί να εξηγήσει τα πάντα”, βάζει τρικλοποδιά στον εαυτό του, καθώς η επιστήμη αδυνατεί να εξηγήσει τον εαυτό της ή να μας πει γιατί

θα έπρεπε να την εμπιστευτούμε άκριτα. Κάνοντας αυτόν τον παράλογο ισχυρισμό, ο Atkins πηγαίνει από την *επιστήμη* στον *επιστημονισμό*, κάτι εντελώς διαφορετικό. Ο επιστημονισμός ανεβάζει την επιστήμη στο βάθρο και λέει μαζί με τον Μπέρτραντ Ράσσελ: “Αυτό που δεν μπορεί να ανακαλύψει η επιστήμη, δεν μπορεί να το γνωρίσει η ανθρωπότητα”. Ο επιστημονισμός είναι επίσης γνωστός ως *αναγωγισμός*, αλλά ο Σκωτσέζος επιστήμονας Donald MacKay επινόησε μία ακόμη καλύτερη φράση για να τον περιγράψει. Τον αποκάλεσε “η θέση του *τίποτα-παρά*”, καθώς ο επιστημονισμός μάς λέει ότι δεν υπάρχει τίποτα παρά μόνο ύλη και γεγονότα που προκαλούνται από την ύλη. Στην πραγματικότητα αυτό σημαίνει “ό,τι βλέπεις, αυτό και υπάρχει” – αλλά πώς το ξέρουμε αυτό; Όταν ο επιστημονισμός ισχυρίζεται ότι μόνο όσα μπορούν να γίνουν γνωστά μέσα από την επιστήμη είναι πραγματικά, αυτοαναιρείται, αφού ο ίδιος ο ισχυρισμός δεν μπορεί να αποδειχθεί επιστημονικά. Ο Αμερικανός πυρηνικός επιστήμονας Ian Hutchinson περιγράφει το βασικό του σφάλμα: “Το να ισχυριστείς ότι δεν υπάρχει τίποτα που μπορεί να γίνει γνωστό πέρα από το πεδίο της επιστήμης μοιάζει με έναν επιτυχημένο ψαρά που λέει πως ό,τι δεν μπορεί να πιάσει στα δίχτυα του, δεν υπάρχει. Μόλις αποδεχθούμε ότι η επιστήμη είναι η μοναδική πηγή της ανθρώπινης γνώσης, έχουμε υιοθετήσει μία φιλοσοφική τοποθέτηση (τον επιστημονισμό) αλλά αυτή δεν μπορεί να επαληθευθεί ή να διαψευσθεί από την ίδια την επιστήμη.” Μ’ άλλα λόγια, ο επιστημονισμός είναι εξ ορισμού αντιεπιστημονικός. Τα θεμέλιά του είναι σαθρά.

Τι ισχύει τότε μ’ εκείνους που πιστεύουν ότι υπάρχει πόλεμος μεταξύ της πραγματικής επιστήμης (όχι του επιστημονισμού) και κάθε είδους θρησκείας, κι έπειτα ισχυρίζονται ότι η μάχη δεν λαμβάνει χώρα με ίσους όρους και ότι η επιστήμη είναι ο αδιαμφισβήτητος νικητής; Στο ντιμπέιτ της Οξφόρδης, στο οποίο αναφερθήκαμε παραπάνω, ο Peter Atkins αποκάλεσε τη θρησκεία “ξεπερασμένη και γελοία” και υποστήριξε ότι “δεν είναι δυνατόν θα πιστεύουμε σε θεούς και να είμαστε πραγματικοί επιστήμονες”, ενώ σε κάποιο άλλο σημείο έκανε μία βίαιη επίθεση και αποκάλεσε τον Θεό “αυτό το ανίκανο κατασκευάσμα της χρεοκοπημένης φαντασίας”. Κάτι τέτοιο δεν μας αφήνει καμία αμφιβολία για το πώς ο ίδιος

βλέπει αυτόν τον “πόλεμο”, αλλά ούτε η ιστορία ούτε η κοινή λογική είναι με το μέρος του.

Αν και ο όρος “επιστήμονας” δεν χρησιμοποιήθηκε έως το 1834, η επιστήμη πηγαίνει ακόμη πιο πίσω απ’ όσο μπορούμε να διακρίνουμε. Οι αρχαιότεροι επιστήμονες ήταν εκείνοι που πρώτοι διερωτήθηκαν γιατί υπάρχει κάτι. Μπορούμε να βρούμε τέτοια σημάδια στα γραπτά κείμενα που είναι διαθέσιμα Ελλήνων φιλοσόφων, σχεδόν 3.000 χρόνια πριν. Δεν μας επιτρέπει ο χώρος να αναφερθούμε σ’ αυτούς τους στοχαστές εδώ, αλλά μπορούμε να κάνουμε λόγο για τον 16^ο αιώνα. Αυτό που ξεχωρίζει εδώ είναι ότι αυτοί οι πρωτοπόροι απέρριψαν αμέσως τον επιστημονισμό, όπως και την παγανιστική ιδέα ότι το ίδιο το σύμπαν εμπεριέχει την απάντηση για την ίδια του την ύπαρξη. Αντίθετα, ήταν πεπεισμένοι ότι η απίστευτη πολυπλοκότητα και τάξη του σύμπαντος είχε μία και μοναδική εξήγηση: το σύμπαν ήρθε στην ύπαρξη από έναν νοήμονα και παντοδύναμο Δημιουργό. Αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι το 1662 οι ιδρυτές της Βασιλικής Εταιρίας, του αρχαιότερου και πιο αξιοσέβαστου επιστημονικού σώματος στο είδος του, αφιέρωσαν το έργο τους “στη δόξα του Θεού”. Όπως λέει ο John Lennox “όχι μόνο η πίστη στον Θεό δεν εμπόδισε την επιστήμη, αλλά είναι το κίνητρο που την οδήγησε”.

Το παρόν βιβλίο θα έπρεπε να είναι πολύ μεγάλο, αν επιθυμούσαμε να αναφέρουμε λεπτομέρειες για εκείνους τους πρωτοπόρους επιστήμονες που δεν διέκριναν (κι εκείνους που ακόμη δεν διακρίνουν) κάποια διαμάχη μεταξύ επιστήμης και πίστης στον Θεό. Η λίστα θα περιλάμβανε τον Βρετανό φιλόσοφο Φράνσις Μπέικον, ο οποίος και καθιέρωσε την επαγωγική μέθοδο στην επιστήμη, τον Γερμανό αστρονόμο Γιοχάνες Κέπλερ, τον ιδρυτή της σύγχρονης αστρονομίας, τον ιδιοφυή Γάλλο μαθηματικό, φυσικό, συγγραφέα και φιλόσοφο Μπλεζ Πασκάλ, τον Ιρλανδό φυσικό Ρόμπερτ Μπόιλ, τον αποκαλούμενο συχνά *πατέρα της χημείας*, τον Δανό επιστήμονα Niels Steno, τον πατέρα της σύγχρονης γεωλογίας, τον Άγγλο μαθηματικό και φυσικό Ισαάκ Νεύτωνα, ο οποίος διατύπωσε τους τρεις νόμους της κίνησης, τον Σουηδό Κάρολο Λινναίο, γνωστό σαν τον πατέρα της σύγχρονης ταξινομίας, τον Βρετανό χημικό και φυσικό Μάικλ Φαραντέι, ο οποίος ανακάλυψε την

ηλεκτρομαγνητική επαγωγή, τον Βρετανό φυσικό Τζέιμς Τζουλ, ο οποίος έδωσε το όνομά του στους νόμους του Joule (ο πρώτος σχετικά με τη θερμότητα που παράγει ένα ηλεκτρικό ρεύμα και ο δεύτερος σχετικά με το πώς η ενέργεια ενός αερίου σχετίζεται με την πίεση, τον όγκο και τη θερμοκρασία), ο Βρετανός φυσικός Ουίλιαμ Τόμπσον (βαρώνος Kelvin), ο οποίος καθιέρωσε αυτό που είναι πλέον γνωστό ως η κλίμακα των απολύτων θερμοκρασιών Kelvin κι έδωσε μία ακριβή ορολογία στον πρώτο και δεύτερο νόμο της Θερμοδυναμικής και ο Βρετανός επιστήμονας James Τζέιμς Μάξγουελ, ο οποίος έχει χαρακτηριστεί ως “ο πατέρας της σύγχρονης φυσικής”.

Αυτά είναι μερικά μόνο από τα πολλά παραδείγματα που μπορούμε να παραθέσουμε, τα οποία συμπληρώνονται από έναν μεγάλο αριθμό ευφυών σύγχρονων επιστημόνων, ακόμη και κατόχων του βραβείου Νόμπελ, οι οποίοι δεν διακρίνουν κάποια διαμάχη μεταξύ επιστήμης και πίστης στον Θεό.

Αυτό φυσικά δεν αποδεικνύει την ύπαρξη του Θεού, αλλά δείχνει γιατί ο Steven Jay Gould μπορούσε να πει “εκτός αν τουλάχιστον οι μισοί από τους συναδέλφους μου είναι ανόητοι, δεν μπορεί να υπάρχει διαμάχη μεταξύ επιστήμης και θρησκείας”.

Γράφοντας στο *Spectator*, η Βρετανίδα δημοσιογράφος Melanie Phillips έστρεψε την προσοχή των αναγνωστών της στο γεγονός ότι “αντίθετα με τον διαδεδομένο μύθο” η Δυτική επιστήμη βασίστηκε στον ισχυρισμό ότι “το σύμπαν ήταν δημιουργία ενός λογικού Δημιουργού, ο Οποίος χάρισε στον άνθρωπο τον Λόγο, ώστε να μπορέσει να κάνει ερωτήσεις σχετικά με τον φυσικό κόσμο”.

Ο Αμερικάνος ψυχολόγος Paul Bloom λέει ότι “η θρησκεία και η επιστήμη πάντα θα συγκρούονται” και ο Peter Atkins ισχυρίζεται ότι η επιστήμη “προοδευτικά προχωρά προς την πλήρη γνώση, αφήνοντας τις θρησκείες να περιφέρονται άσκοπα”.

Μετά από όσα είδαμε σ’ αυτήν την ενότητα,
μπορεί τελικά ο αθεϊσμός να γίνει επιστημονικά κατανοητός;

Μπορεί ο αθεϊσμός να εξηγήσει την ύπαρξη της ζωής;

Απ' ό,τι γνωρίζουμε από τα γραπτά κείμενα, ο άνθρωπος ανέκαθεν αναρωτιόταν αν η γη είναι ο μοναδικός πλανήτης με ζωή στο σύμπαν. Ο Έλληνας φιλόσοφος Αναξίμανδρος, ο οποίος πέθανε περίπου το 546 π.Χ., ήταν ο πρώτος που σκέφτηκε το ενδεχόμενο να υπάρχει ένα άπειρο σύμπαν, κι από τότε οι άνθρωποι άρχισαν να ρωτούν αν μπορεί να υπάρχει ζωή και σε άλλα μέρη μέσα σ' αυτό. Τον 16^ο αιώνα ο Ιταλός μοναχός και αστρολόγος Τζορντάνο Μπρούνο υποστήριξε ό,τι σ' ένα άπειρο σύμπαν υπάρχουν πολλοί πλανήτες όπου υπάρχει ζωή, αλλά η Ρωμαϊκή Ιερά Εξέταση ένιωσε τόσο προσβεβλημένη, απ' αυτήν την άποψη και από άλλες πολλές ιδέες του Μπρούνο, ώστε το 1600 τον καταδίκασε σε θάνατο δια πυράς στο Campo de Fiori της Ρώμης.

Από τότε κανείς δεν είχε την τύχη του Μπρούνο εξαιτίας παρόμοιων ιδεών, αλλά το συγκεκριμένο ζήτημα συνέχισε να διεγείρει τη φαντασία του ανθρώπου. Το 1960 ο Αμερικανός αστρονόμος Φρανκ Ντρέικ

ξεκίνησε το SETI (Αναζήτηση Εξωγήινης Νόησης) και είπε ό,τι το πρόγραμμα ήταν στην πραγματικότητα μία αναζήτηση για τον εαυτό μας – ποιοι είμαστε και ποια είναι η θέση μας στο κοσμικό σχέδιο. Την ίδια δεκαετία ο Αμερικανός αστροφυσικός Καρλ Σαγκάν υποστήριξε –με μία δόση υπερβολής- ό,τι “η αναζήτηση ζωής σε άλλα σημεία είναι κάτι τόσο βαθιά ενσωματωμένο στην ανθρώπινη περιέργεια, ώστε δεν υπάρχει άνθρωπος στον κόσμο που να μην ενδιαφέρεται γι' αυτό το ερώτημα”. Όταν το 2016 ανακοινώθηκε ό,τι η Κίνα θα γκρέμιζε τα σπίτια 9.000 ανθρώπων για να χτίσει το μεγαλύτερο ραδιοτηλεσκόπιο του κόσμου, ένα άρθρο στη *South China Morning Post* ανέφερε: “Τα μάτια και τ' αυτιά μας εστιάζουν στην πιθανότητα ζωής σε κάποιον άλλο πλανήτη”.

Η μελέτη της ζωής σ' άλλα σημεία του σύμπαντος είναι γνωστή ως εξωβιολογία κι έχει χαρακτηριστεί ως μία από τις επιστήμες στις οποίες απουσιάζουν τα χειροπιαστά δεδομένα. Η διάδοση των ταινιών επιστημονικής φαντασίας αντικατοπτρίζει την εμμονή μας με την πιθανότητα ζωής σε άλλους πλανήτες. Το 1982 το Χόλυγουντ μάς πρόσφερε στον *E.T. τον Εξωγήινο*, την ιστορία ενός εξωγήινου που έμεινε στη γη, όταν η οικογένειά του επέστρεψε σπίτι. Οι *X-Files* ήταν η

μακροβιότερη σειρά επιστημονικής φαντασίας στην ιστορία της αμερικανικής τηλεόρασης (1993-2002), η οποία έδωσε και δύο ταινίες. Η σειρά που εστίαζε στις απαγωγές από εξωγήινους αναβίωσε το 2016. Το *Avatar*, η αμερικανική επική ταινία επιστημονικής φαντασίας, έγινε η πιο κερδοφόρα ταινία όλων των εποχών. Σ' αυτήν, οι άνθρωποι εποικούν τον πλανήτη *Pandora*, ένα φεγγάρι στο σύστημα του Άλφα Κενταύρου.

Ισχυρισμοί για θέαση ΑΤΙΑ (Άγνωστης Ταυτότητας Ιπτάμενα Αντικείμενα) ενισχύουν την πεποίθηση ότι μπορεί να μην είμαστε μόνοι στο σύμπαν, αλλά παρά τις μη επανδρωμένες ερευνητικές αποστολές που κοστίζουν δισεκατομμύρια ευρώ, κανείς δεν έχει βρει σαφείς ενδείξεις για ζωή οπουδήποτε αλλού, πέρα από τον σχετικά μικρό μας πλανήτη, τον οποίο ο Stephen Hawking αποκάλεσε “έναν πλανήτη μεσαίου μεγέθους με τροχιά γύρω από ένα μεσαίο άστρο στα απομακρυσμένα προάστια ενός συνηθισμένου σπειροειδούς γαλαξία, ο οποίος είναι ένας μόνο από περίπου ένα εκατομμύριο εκατομμύρια??? γαλαξίες στο παρατηρήσιμο σύμπαν”.

Ο Carl Sagan εμπνεύστηκε κι ένιωσε ταπεινωμένος από μία εικόνα της γης που λήφθηκε από ένα διαστημόπλοιο από απόσταση 3.7 δισεκατομμυρίων μιλίων, και την περιέγραψε ως “έναν μοναχικό κόκκο που περικλείεται από το τεράστιο κοσμικό σκοτάδι”, σκεπτόμενος ότι “κάθε άγιος και κάθε αμαρτωλός στην ιστορία του είδους μας έζησε εκεί, επάνω σε έναν κόκκο σκόνης που κρέμεται από μία ηλιαχτίδα”.

Κι όμως, επάνω σ' αυτόν τον “κόκκο σκόνης” θεωρείται ότι ζουν 8.7 εκατομμύρια είδη, 6.5 εκατομμύρια στην ξηρά και 2.2 εκατομμύρια στους ωκεανούς του. Η πλειονότητα αυτών δεν έχει ακόμη ανακαλυφθεί και υπολογίζεται ότι η καταγραφή τους θα διαρκέσει 1.000 χρόνια. Γιατί υπάρχει μία τόσο τεράστια διαφορά μεταξύ του μικρού μας πλανήτη και του υπόλοιπου σύμπαντος; Τι τον κάνει τόσο ιδιαίτερο; Ορισμένοι πιστεύουν ότι η ζωή στον πλανήτη μας είναι το αποτέλεσμα είτε μίας τυχαίας πανσπερμίας (μικροοργανισμοί που έπεσαν στη γη από μετεωρίτες) ή κατευθυνόμενης πανσπερμίας (νοήμονα εξωγήινα όντα εσκεμμένα έριξαν σπόρους μέσω ενός επανδρωμένου ή μη διαστημικού σκάφους. Κι όμως, μπροστά στην παντελή απουσία ενδείξεων, αυτές οι ιδέες συγκαταλέγονται στην *επιστημονική φαντασία*, και κάθε παρόμοια προσπάθεια να εξηγήσουμε τη

ζωή στον πλανήτη μας απλά κρύβει το πρόβλημα της προέλευσης της ζωής κάτω από μία άλλη γωνία του κοσμικού χαλιού.

Αν και τα άστρα και οι πλανήτες συνιστούν μόνο το 1% της μάζας (ή ύλης) του σύμπαντος, αυτό θα έπρεπε να είναι εξαιρετικά καλοκουρδισμένο, ώστε να υπάρξει και να αναπτυχθεί ζωή σε οποιοδήποτε σημείο του. Αυτό το “κούρδισμα” περιλαμβάνει τη σχέση μεταξύ των τεσσάρων θεμελιωδών δυνάμεων της φύσης – βαρύτητα, ηλεκτρομαγνητισμός, η ισχυρή και η ασθενής πυρηνική δύναμη. Σχετικά μ’ αυτό έχω γράψει κάπου αλλού, και εδώ θα αναφερθώ μόνο περιληπτικά. Για να δώσω ένα παράδειγμα, αν η βαρύτητα ήταν ελαφρώς ασθενέστερη ή ισχυρότερη, οι πλανήτες δεν θα υπήρχαν, κι όμως οι δυνάμεις της βαρύτητας και του ηλεκτρομαγνητισμού είναι απολύτως εξισορροπημένες με εκπληκτική ακρίβεια, επιτρέποντας στα πρωτόνια, τα νετρόνια και τα ηλεκτρόνια να σχηματίσουν άτομα. Αν τα πρωτόνια δεν είχαν μάζα ακριβώς 1.836 φορές τη μάζα των ηλεκτρονίων, η νοήμων ζωή δεν θα μπορούσε να αναπτυχθεί ή να διατηρηθεί.

Υπάρχει σ’ αυτό το σημείο χώρος να κάνουμε αναφορά σε μία ακόμη “σύμπτωση”. Σχετίζεται με τις απαραίτητες συνθήκες για τον σχηματισμό άνθρακα και οξυγόνου, τα δύο στοιχεία ζωτικής σημασίας για την ύπαρξη της ζωής. Εδώ, τα ακριβή επίπεδα ενέργειας που απαιτούνται είναι τόσο λεπτομερή, που δύο Βρετανοί συγγραφείς, ο βασιλικός αστρονόμος Sir Martin Rees και ο επιστημονικός συγγραφέας John Gribbin έφτασαν στο σημείο να ομολογήσουν ότι “δεν υπάρχει καλύτερη ένδειξη που να υποστηρίζει το επιχείρημα ότι το σύμπαν σχεδιάστηκε προς όφελός μας – είναι κομμένο και ραμμένο στα μέτρα του ανθρώπου”. Το γεγονός αυτό έκανε τόση εντύπωση στον Βρετανό αστρονόμο Sir Fred Hoyle (το πρόσωπο που επινόησε τον όρο “Μεγάλη Έκρηξη”) ώστε ομολόγησε ότι “τίποτα δεν απείλησε τον αθεϊσμό μου περισσότερο απ’ αυτήν την ανακάλυψη”.

Συνοψίζοντας, υπάρχουν πειστικές ενδείξεις ότι η νοήμων ζωή στη γη προϋποθέτει μία μοναδική διάταξη των άστρων, των πλανητών και των γαλαξιών, η οποία και πράγματι υπάρχει. Αν το σύμπαν δημιουργήθηκε τυχαία, δεν υπάρχει λόγος για την

ύπαρξή του και σχέδιο μέσα σ' αυτό. Κι όμως, αν δεν υπάρχει νόημα στην ύπαρξη του σύμπαντος, πώς μπορεί να υπάρχει νόημα σε οποιουδήποτε είδους ζωή στον πλανήτη μας, συμπεριλαμβανομένης και της ανθρώπινης ζωής; Όπως το έθεσε ο C.S. Lewis, "είτε υπάρχει νόημα σε κάθε διαδικασία και στην ανθρώπινη δραστηριότητα είτε δεν υπάρχει κανένα νόημα στην ανθρώπινη δραστηριότητα... Δεν μπορείς να έχεις και τα δύο. Αν ο κόσμος στερείται νοήματος, το ίδιο ισχύει και για εμάς." Όλα αυτά εγείρουν μία βασική ερώτηση: τι είναι αυτό που εξηγεί την ύπαρξη της ζωής; Η "λεπτομερής αναδιάταξη του τίποτα" του Peter Atkins δεν απαντά στην ερώτηση, ούτε κάποια άλλη ιδέα που προσφέρει ο αθεϊσμός για το ακριβές και λεπτομερές "κούρδισμα" του σύμπαντος, το οποίο πρέπει να είναι όπως ακριβώς είναι για να διατηρηθεί η ζωή. Ένα παράδειγμα θα μας βοηθήσει να το κατανοήσουμε εις βάθος.

Αυτή τη στιγμή το ψηλότερο κτίριο στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι ο ουρανοξύστης The Shard στο Λονδίνο, με 95 ορόφους και ύψος 309.6 μέτρα. Οι κολόνες του κτιρίου μπαίνουν στο έδαφος σε βάθος 51 μέτρων. Η πλάκα του

υπογείου απαίτησε το μεγαλύτερο φορτίο τσιμέντου στην ιστορία του Ηνωμένου Βασιλείου: τρεις αντλίες τσιμέντου άδειασαν επτακόσια φορτία μέσα σε τριάντα έξι ώρες. Ολόκληρο το κτίριο έχει πάνω από 111.480 τετραγωνικά μέτρα επιφάνειας, 11.000 υαλοπίνακες και 305 κλιμακοστάσια. Αποτελείται από ένα ξενοδοχείο πέντε αστέρων και 200 κλινών, 72 ορόφους γραφείων, τρεις ορόφους με ρεστοράν και 10 πολυτελείς κατοικίες. Ο σπειροειδής σχηματισμός από ατσάλι και γυαλί στην κορυφή του κτιρίου περιλαμβάνει 530 τόνους ατσαλιού. Το ερώτημα είναι το εξής: Αν μόνο μία από τις πολλές χιλιάδες βίδες που χρησιμοποιήθηκαν στην κατασκευή του κτιρίου δεν είχε βιδωθεί αρκετά σφιχτά, νομίζετε ότι το κτίριο θα είχε γκρεμιστεί, κάτι που θα το καθιστούσε άχρηστο;

Τώρα σκεφτείτε το εξής: αν ο βαθμός διαστολής του σύμπαντος ένα δευτερόλεπτο από τότε που ήρθε στην ύπαρξη ήταν μικρότερος κατά ένα προς εκατό χιλιάδες εκατομμύρια εκατομμύρια τότε το σύμπαν θα είχε καταρρεύσει και δεν θα ήμασταν εδώ για να συζητήσουμε τι έγινε. Ο Βρετανός φυσικός Paul Davies λέει ότι η ισορροπία μεταξύ της διαστολής και της

συστολής ήταν τόσο ακριβής, που αναλογεί στην προσπάθεια να πετύχουμε έναν στόχο διαμέτρου μίας ίντσας, πυροβολώντας από την άλλη άκρη του σύμπαντος. Κάθε επιστημονικό πεδίο που γνωρίζουμε επιβεβαιώνει ότι υπάρχει κάποιος λόγος, ώστε να είναι τα πράγματα όπως είναι. Το να λέμε ότι αυτό ισχύει για όλα αλλά όχι για την ίδια τη ζωή είναι στην καλύτερη περίπτωση εκκεντρικό.

Ο Αμερικανός αστρονόμος Allan Sandage, ένας από τους πατέρες της σύγχρονης αστρονομίας (ο οποίος ανακάλυψε το πρώτο κβάζαρ), δεν είχε καμία αμφιβολία για το θέμα αυτό: “Ο κόσμος είναι τόσο περίπλοκος σε κάθε του πτυχή και σε κάθε αλληλεπίδραση, ώστε είναι αδύνατο κάτι τέτοιο να οφείλεται στην τύχη. Είμαι πεπεισμένος ότι η ύπαρξη της ζωής με την τάξη που τη χαρακτηρίζει σε κάθε έναν οργανισμό, είναι απλά τέλεια συναρμολογημένη”.

Μέσα στα τελευταία 200 χρόνια μία ιδέα έπεισε πολλούς ανθρώπους ότι η προέλευση της ζωής στον πλανήτη βρίσκεται στη θεωρία του Βρετανού βιολόγου Κάρολου Δαρβίνου σχετικά με την εξέλιξη. Αν και δεν είναι όλοι οι εξελικτικοί άθεοι (δεν διαθέτουμε τον χώρο για να αναφερθούμε σ’ αυτό), όλοι οι άθεοι είναι εξελικτικοί και ο Richard Dawkins φτάνει στο σημείο να υποστηρίζει πως “είναι απολύτως ασφαλές να πεις ότι, αν συναντήσεις κάποιον που ισχυρίζεται ότι δεν πιστεύει στην εξέλιξη, αυτός ο άνθρωπος είναι αμόρφωτος, ανόητος ή τρελός”.

Στο βιβλίο του *Η Καταγωγή των Ειδών* ο Δαρβίνος χρησιμοποίησε το “δέντρο της ζωής” μεταφορικά, για να συνδέσει όλους τους οργανισμούς του κόσμου και να ισχυριστεί ότι τίποτα δεν σχεδιάστηκε ή δημιουργήθηκε με ειδικό τρόπο. Αντίθετα, ισχυρίστηκε ότι διαφορετικές μορφές ζωής ανέπτυξαν σταδιακά καινούρια χαρακτηριστικά και, όταν αυτά έγιναν μόνιμα, αναδύθηκε ένα καινούριο είδος ή μία νέα οικογένεια, κάτι που σταδιακά οδήγησε στην ανθρώπινη φυλή.

Κι όμως, η ιδέα του “δέντρου της ζωής” αντιμετωπίζει προβλήματα, αν εξετάσουμε τις ρίζες του, καθώς δεν υπάρχει εξήγηση της ύπαρξης του δέντρου. Ο Δαρβίνος φαντασιώθηκε μία “θερμή λίμνη” με διάφορες χημικές ενώσεις να πλέουν σ’

αυτήν, και ότι ένα πρωτεϊνικό σύμπλεγμα σχηματίστηκε κάπως, κάτι που οδήγησε σε πιο περίπλοκες δομές. Κι όμως, οι επιστήμονες έχουν κάνει πολυάριθμα πειράματα χωρίς να μπορέσουν να επαναλάβουν αυτήν τη διεργασία. Όπως λέει ο Αμερικανός καθηγητής Νομικής και ένας από τους εμπνευστές του *Ευφυούς Σχεδιασμού*, “δεν υπάρχει λόγος να πιστέψουμε ότι η ζωή έχει την τάση να αναδύεται, όταν οι κατάλληλες χημικές ενώσεις πλέουν σε μία σούπα... Οι επιστήμονες που χρησιμοποιούν τις πλήρεις δυνατότητες της διανοίας τους δεν μπορούν να παρασκευάσουν ζωντανούς οργανισμούς από αμινοξέα, σάκχαρα κτλ. *Πώς έγινε το κόλπο τότε πριν την ύπαρξη επιστημονικής νόησης;*” (Και θα μπορούσαμε να προσθέσουμε “από ποιον;”)

Ο Αμερικανός βιοχημικός Michael Behe μας προσφέρει την εικόνα: “Η πιθανότητα της σύνδεσης μερικών εκατοντάδων αμινοξέων για την τυχαία δημιουργία ενός πρωτεϊνικού μορίου είναι η ίδια με έναν άνθρωπο που στα τυφλά βρίσκει έναν συγκεκριμένο κόκκο άμμου στην έρημο Σαχάρα – κι αυτό όχι μία φορά, αλλά τρεις.” Αυτό εξηγεί γιατί ο Σκωτσέζος ανθρωπολόγος Sir Arthur Keith, ο οποίος έγραψε τον πρόλογο στην 100^η έκδοση της *Καταγωγής των Ειδών*, παραδέχθηκε ότι “η εξέλιξη δεν έχει αποδειχθεί και δεν μπορεί να αποδειχθεί”.

Όπως θα δούμε στο δεύτερο μέρος του βιβλίου, η θεωρία της εξέλιξης αγνοεί μία από τις πιο εκπληκτικές ανακαλύψεις των τελευταίων ετών – τις απίστευτες ιδιότητες του DNA (περισσότερα γι’ αυτό παρακάτω) - οι οποίες δεν μπορούν να χωρέσουν σε ένα σενάριο που βασίζεται κυρίως στην τύχη.

Είναι λογικό να δεχτούμε τον ισχυρισμό του αθεϊσμού ότι το καλοκουρδισμένο σύμπαν, που επιτρέπει στη ζωή να αναπτυχθεί και να ευδοκιμήσει στη γη, είναι το αποτέλεσμα μίας τυχαίας αναδιάταξης του τίποτα; Είναι λογικό να πούμε ότι η περίπλοκη, νοήμων ζωή στον πλανήτη μας, με τις εγγενείς ιδιότητες του DNA, δεν έχει πιο στέρεη βάση από ένα τυχαίο ανακάτεμα χημικών σε κάποια μορφή παγκόσμιας σούπας εκατομμύρια χρόνια πριν;

Μπορεί να εξηγήσει ο αθεϊσμός την ύπαρξη του ανθρώπου;

Από τα 8.7 εκατομμύρια είδη στον πλανήτη μας, η ανθρώπινη φυλή είναι τόσο διαφορετική από τα υπόλοιπα, ώστε μπορούμε να την ξεχωρίσουμε και να την τοποθετήσουμε κάτω από το μικροσκόπιο, για να δούμε αν ο αθεϊσμός μπορεί να εξηγήσει την ύπαρξη και τα χαρακτηριστικά της. Τα κλαδιά στην κορυφή του “δέντρου της ζωής” του Δαρβίνου φαίνεται να δείχνουν ότι υπάρχει στενή σύνδεση μεταξύ των πιθηκοειδών θηλαστικών και του ανθρώπινου είδους. Ένα παλιό καρτούν βασίζεται σ’ αυτήν την υπόθεση και δείχνει δύο πιθήκους να κάθονται σε ένα κλουβί. Ο ένας ρωτά τον άλλο: “Μήπως είμαι φύλακας του αδελφού μου;” (μία παράφραση των λέξεων από ένα περιστατικό στη Βίβλο).

Όλοι μας έχουμε δει σχέδια που απεικονίζουν “πιθηκάνθρωπους” με πλατύ στήθος, προεξέχοντα σαγόνια και τριχωτά πόδια, οι οποίοι θεωρητικά αναδύθηκαν από προγενέστερα θηλαστικά και σταδιακά ανέπτυξαν μία πιο όρθια στάση, έως ότου τελικά περπάτησαν εντελώς όρθιοι. Κι όμως, αυτά τα χαρακτηριστικά σχέδια είναι ένας συνδυασμός φαντασίας και τέχνης, και δεν συνιστούν καταγραφή όσων πράγματι έλαβαν χώρα.

Μία σύγχρονη προσέγγιση λέει ότι, καθώς οι άνθρωποι και οι χιμπαντζήδες έχουν πάνω από 95% το ίδιο DNA, πρέπει λογικά να είναι συγγενικά είδη, αλλά αυτή η θεωρία καταρρέει από το γεγονός ότι ομοιότητες στο DNA έχουν βρεθεί μεταξύ ειδών που δεν συνδέονται με τους ανθρώπους. Υπάρχει σημαντική ομοιότητα στο DNA μεταξύ ανθρώπου και γάτας, αγελάδας και μύγας των φρούτων (για να μην αναφερθούμε στην ομοιότητα κατά 50% μεταξύ ανθρώπου και μπανάνας). Η ομοιότητα δεν ταυτίζεται με τη σχέση. Δεν έχει ανακαλυφθεί κάποιο είδος μισού ανθρώπου και μισού πίθηκου, κι ένας άνθρωπος δεν θα επιβίωνε μετά τη μετάγγιση αίματος από έναν χιμπαντζή.

Πολλά από τα είδη που οι εξελικτικοί τοποθετούν χαμηλότερα στο δέντρο της ζωής έχουν ανώτερα γνωρίσματα σε σχέση με τους ανθρώπους. Τα μάτια της οικιακής μύγας μπορούν να κινηθούν δέκα φορές ταχύτερα από του ανθρώπου, η ακοή του δελφινιού είναι πολύ πιο οξεία, και η αίσθηση της όσφρησης στον σκύλο σε σχέση μ’ αυτήν του ανθρώπου είναι όπως η συμφωνική ορχήστρα σε σχέση με μία σφυρίχτρα. Το

ψάρι με προβοσκίδα από την Αφρική έχει εγκέφαλο που ζυγίζει πολύ περισσότερο από του ανθρώπου σε αναλογία με το σώμα του και ορισμένοι πίθηκοι έχουν διπλάσιο εγκέφαλο σε σχέση μ' εμάς.

Κι όμως, όταν κοιτάζουμε πιο προσεκτικά έναν άνθρωπο, μπαίνουμε σε έναν εντελώς διαφορετικό κόσμο. Το ανθρώπινο σώμα είναι ένα μηχανικό θαύμα που αποτελείται από νερό και πρωτεΐνες, άλατα, λιπίδια, υδρογονάνθρακες και δύο νουκλεϊκά οξέα, DNA και RNA. Ένα ανθρώπινο σώμα έχει περίπου 40 τρισεκατομμύρια κύτταρα, τα οποία χωρίζονται σε περισσότερο από 100 διαφορετικούς τύπους, και σύμφωνα με τον Αμερικανό χημικό, βιοχημικό και καθηγητή Linus Pauling, ένα μόνο κύτταρο “είναι πιο πολύπλοκο από ολόκληρη την πόλη της Νέας Υόρκης”. Τα κύτταρα αυτά, τα οποία συνδέονται με ειδικό τρόπο με τα διάφορα μέρη του σώματος, γνωρίζουν ακριβώς τι να κάνουν, εξαιτίας των πρωτεϊνών που παράγουν, και παράγουν πρωτεΐνες εξαιτίας της αλληλουχίας στο DNA τους. Κι όμως, καθώς όλα αυτά τα κύτταρα περιέχουν ακριβώς το ίδιο DNA, γιατί και πώς ερμηνεύουν την πληροφορία στο DNA διαφορετικά, ώστε να κάνουν το σωστό πράγμα τη σωστή στιγμή και στο σωστό μέρος, αν δεν δημιουργήθηκαν για έναν ειδικό σκοπό;

Ο Richard Dawkins παραδέχεται ότι το ανθρώπινο σώμα δίνει την εντύπωση ότι σχεδιάστηκε για έναν σκοπό. Λέει ότι “είναι απίστευτα καλά σχεδιασμένο, όμορφα σχεδιασμένο και πολύ πιο περίπλοκο από οποιαδήποτε ανθρώπινη μηχανή”. Ισχυρίζεται

ότι “οι τυφλές δυνάμεις της φυσικής θα μπορούσαν, μέσα σε μεγάλα χρονικά διαστήματα, να κατασκευάσουν αυτές τις περίπλοκες μηχανές”, αλλά παραδέχεται ότι αυτή η διαδικασία χρειάζεται “λίγη τύχη για να ξεκινήσει”. Στην απουσία ενδείξεων ότι κάτι τέτοιο όντως συνέβη, επινοεί μία λέξη -“σχεδιοειδές”- για να περιγράψει αντικείμενα που ισχυρίζεται ότι δεν σχεδιάστηκαν στην πραγματικότητα, άρα δεν έχουν και κάποιο ορισμένο σκοπό. Αυτό δεν συνιστά καλή επιστήμη, και η φαντασία δεν αποτελεί υποκατάστατο της αλήθειας.

Ο Αμερικανός γιατρός, ειδικός στην ετυμολογία και εκπαιδευτικός Lewis Thomas είδε τα πράγματα με εντελώς διαφορετικό τρόπο. Έμεινε τόσο έκπληκτος από όσα

ανακάλυψε, καθώς ερευνούσε το γεμάτο πληροφορίες ανθρώπινο γονίδιο, που είπε το εξής: “Ξεκινάς ως ένα μοναδικό κύτταρο που δημιουργείται από τη σύζευξη σπέρματος και ωαρίου. Αυτό διαιρείται και δίνει δύο, έπειτα τέσσερα, έπειτα οχτώ κύτταρα κ.ο.κ. και σε κάποιο στάδιο εμφανίζεται ένα κύτταρο που στη συνέχεια θα δώσει τον ανθρώπινο εγκέφαλο... Η ύπαρξη αυτού του κυττάρου θα έπρεπε να αναγνωριστεί ως ένα από τα θαύματα του κόσμου. Οι άνθρωποι θα έπρεπε να περπατούν όλη τη μέρα και να μιλούν γεμάτοι δέος ο ένας στον άλλο αποκλειστικά γι’ αυτό το κύτταρο”. Στη συνέχεια έκανε την εξής δήλωση: “Αν κάποιος καταφέρει να το ερμηνεύσει όσο ζω, εγώ θα νοικιάσω ένα αεροπλάνο, μάλλον ένα ολόκληρο σμήνος αεροπλάνων, και θα τα στείλω να γράψουν στον ουρανό μία σειρά θαυμαστικών, μέχρι να τελειώσουν τα χρήματά μου”. Οι καταθέσεις του είχαν μείνει ακέραιες όταν πέθανε.

Ο ισχυρισμός του Stephen Hawking ότι “είμαστε απλά συσσωματώματα θεμελιωδών σωματιδίων” αποτελεί προφανώς ανοησία, κι έχουμε πολλά ακόμη γνωρίσματα που ο αθεϊσμός δεν μπορεί να εξηγήσει. Η συνειδητότητα είναι ένα απ’ αυτά. Ο Richard Dawkins την αποκαλεί “το μεγαλύτερο μυστήριο που αντιμετωπίζει η σύγχρονη βιολογία” και παραδέχεται ότι “δεν έχουμε ακόμη ιδέα πώς εξελίχθηκε και πού ακριβώς ταιριάζει σε μία Δαρβινική θέαση της βιολογίας”.

Κι όμως, δεν έχουμε μόνο συνειδητότητα αλλά και *αυτοσυνείδηση*, καθώς διαρκώς επιθυμούμε να γνωρίσουμε ποιοι είμαστε και ποια είναι η θέση μας στο σύμπαν. Ρωτούμε “γιατί;” και όχι απλά “τι;”. Ψάχνουμε για το νόημα και τον σκοπό. Επιζητούμε το νόημα. Αναλογιζόμαστε το παρελθόν, αξιολογούμε το παρόν και σκεπτόμαστε το μέλλον.

Γιατί το κάνουμε αυτό; Ο αθεϊσμός βασίζεται στην ιδέα ότι μετά από αρκετό χρόνο αυτά τα χαρακτηριστικά θα αναδύονταν από την ύλη, αλλά αυτή η ιδέα είναι αστεία. Επιτρέψτε μου να αναφέρω ένα απλό παράδειγμα. Καθώς γράφω αυτό το βιβλίο, κάθομαι σ’ ένα γραφείο που σχεδιάστηκε ώστε να χωρά στον περιορισμένο χώρο του δωματίου μου. Είναι τέλειο για τις ανάγκες μου και με εξυπηρέτησε ικανοποιητικά για πολλά χρόνια. Είναι πιθανό ότι, αν διαθέταμε αρκετό χρόνο (ας πούμε για αρχή ένα τρισεκατομμύριο χρόνια), το γραφείο θα αποκτούσε συνειδητότητα, θα είχε επίγνωση της ταυτότητάς

του και της θέσης του στο ευρύτερο σχέδιο των πραγμάτων; Θα έφτανε ποτέ στο στάδιο, στο οποίο θα ήταν ικανό να σκεφτεί, να έχει άποψη, να προτείνει πράγματα, να αναλογίζεται τις ιδέες των ανθρώπων ή να αποκρίνεται στις πράξεις τους; Θα ερχόταν ποτέ η ώρα που το γραφείο θα ένιωθε ζήλια, γιατί κάποιο άλλο γραφείο ήταν μεγαλύτερο ή καλύτερο;

Αν όχι, τότε πώς κάναμε το άλμα από την ύλη στον νου; Είναι αντίθετο με τη λογική να επιχειρηματολογούμε ότι η ανθρώπινη συνειδητότητα και η αυτοσυνείδηση μπορούν να εξελιχθούν από κάτι που δεν είναι ικανό να παρέχει οποιοδήποτε από τα δύο. Είναι παράλογο να ισχυριζόμαστε ότι η σκέψη έχει υλική ή σωματική βάση.

Ο Jerry Fodor, ο Αμερικανός φιλόσοφος και γνωστικός επιστήμονας, παραδέχεται ότι “κανείς δεν έχει την παραμικρή ιδέα πώς κάτι υλικό μπορεί να έχει συνείδηση”. Ο Καναδός γνωστικός επιστήμονας Steve Pinker του Harvard, ο οποίος ονομάστηκε *Ανθρωπιστής της Χρονιάς* το 2006, επιβεβαίωσε την παραπάνω θέση, όταν έψαχνε μία εξήγηση της υποκειμενικής συνειδητότητας: “Δεν έχω ιδέα. Έχω κάποιες προκαταλήψεις, αλλά δεν έχω την παραμικρή ιδέα πώς να ψάξω για μία απάντηση που να μπορώ να την υπερασπιστώ. Κανείς δεν έχει.”

Μία συνέπεια της ανθρώπινης αυτοσυνείδησης είναι η έμφυτη πεποίθηση ότι ως άνθρωποι έχουμε μία ιδιαίτερη και ξεχωριστή αίσθηση της αξιοπρέπειας που μας διαχωρίζει από τα άλλα είδη. Στη συγκέντρωση *Προσευχή για την Αμερική* που έλαβε χώρα στο Yankee Stadium της Νέας Υόρκης στις 23 Σεπτεμβρίου 2001, δώδεκα μέρες μετά την τρομοκρατική επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, ο ηθοποιός James Earl Jones μίλησε εκ μέρους όλων μας, όταν δήλωσε: “Ομολογούμε ξανά την πίστη μας στην ουσιαστική αξιοπρέπεια κάθε ατόμου”. Το ίδιο έκανε και ο πρόεδρος Μπάρακ Ομπάμα, όταν κατά τη διάρκεια μιας τελετής στη Γαλλία το 2014 για τον εορτασμό των 70 ετών από την απόβαση των Συμμάχων στη Νορμανδία το 1944, η οποία οδήγησε στη νίκη των Συμμάχων κατά το Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο, έκανε λόγο για “τη δέσμευση...στην έμφυτη αξία κάθε ανθρώπινης ύπαρξης”.

Ο Βρετανός συγγραφέας Andrew Knowles το έθεσε όμορφα: “Είμαι ένα μυστήριο. Ξυπνάω το πρωί. Βρίσκω τον εαυτό μου να είναι ο μοναδικός ένοικος ενός περίπλοκου,

ευαίσθητου και εξαιρετικά χρήσιμου σώματος. Είμαι επίσης ο υπερήφανος ιδιοκτήτης ενός πολύπλοκου μυαλού, το οποίο διαθέτει τη δυνατότητα της φαντασίας και της γέννησης ιδεών. Τα πάντα που σχετίζονται με εμένα είναι μοναδικά: το πρόσωπό μου, τα δακτυλικά μου αποτυπώματα, ο “εαυτός” μου. Είμαι ζωντανός. Αναπτύσσομαι. Μεγαλώνω. Το ίδιο κάνει κι ένα φυτό. Αλλά είμαι πολύ περισσότερο από ένα φυτό. Τα φυτά δεν ερωτεύονται, δεν διαβάζουν την εφημερίδα, δεν πηγαίνουν διακοπές... Είμαι ένα σώμα με μυαλό. Ένα ζώο. Αλλά, είμαι πολύ περισσότερο από ένα ζώο. Τα ζώα δεν κοιτάζουν μέσα από τηλεσκόπια, δεν στέλνουν κάρτες γενεθλίων, δεν παίζουν σκάκι και δεν μαγειρεύουν”.

Η αίσθηση της αξιοπρέπειάς μας είναι τόσο άρρηκτα δεμένη με την ύπαρξη του ανθρώπου, ώστε περιλαμβάνει το ανθρώπινο σώμα ακόμη και μετά τον θάνατο. Ο τελευταίος Άγγλος βασιλιάς που σκοτώθηκε σε μάχη ήταν ο Ριχάρδος ο 3^{ος}, ο οποίος έχασε τη ζωή του στη μάχη του Bosworth Field το 1485. Το σώμα του το έθαψαν σε έναν πρόχειρο τάφο στη μονή Greyfriars στο Leicester, αλλά η ακριβής τοποθεσία του χάθηκε, όταν η μονή κατεδαφίστηκε. Περισσότερα από 500 χρόνια αργότερα τα λείψανά του βρέθηκαν κάτω από ένα πάρκινγκ αυτοκινήτων. Μετά από μία οξεία διαμάχη σχετικά με το πού θα έπρεπε να ενταφιαστεί ξανά, ο επικεφαλής του δημοτικού συμβουλίου του Leicester είπε: “Του αξίζει να ταφεί με αξιοπρέπεια και τιμή στον καθεδρικό του Leicester”. Στις 26 Μαρτίου 2015 τα λείψανα του τελευταίου μεσαιωνικού βασιλιά της Αγγλίας οδηγήθηκαν τελικά εκεί.

Το 2014 ο αθλητής των παραολυμπιακών Oscar Pistorius δικάστηκε στη Νότιο Αφρική για τον φόνο της φίλης του Reeva Steenkamp. Όταν ο Gert Saayman, ο παθολόγος που έκανε τη νεκροτομή του θύματος πήγε στο εδώλιο, ζήτησε να μη μεταδοθεί ζωντανά η κατάθεσή του εξαιτίας της φύσης των λεπτομερειών που θα αποκάλυπτε, με σκοπό να προστατευθεί “η αξιοπρέπεια του νεκρού”. Η δικαστής Thokozile Masipa συμφώνησε.

Υπάρχουν πολλά ακόμη χαρακτηριστικά γνωρίσματα που ξεχωρίζουν τον άνθρωπο από τα υπόλοιπα είδη στον πλανήτη. Κάτι ακόμη που μπορούμε να αναφέρουμε είναι η αναγνώριση της αισθητικής διάστασης. Εκφέρουμε άποψη για τη μορφή, την

υφή, το χρώμα, τη δομή και το σχέδιο, και είμαστε ατελείωτα δημιουργικοί στο να αναπτύσσουμε νέους τρόπους για να τα εκφράζουμε. Συνθέτουμε και απολαμβάνουμε την τέχνη, τη μουσική και τη λογοτεχνία. Μπορούμε να εκτιμήσουμε την ομορφιά στα πράγματα που βλέπουμε, ακούμε, μυρίζουμε, αγγίζουμε και γευόμαστε. Μπορεί ο αθεϊσμός να εξηγήσει κάτι απ' αυτά;

Ο Richard Dawkins ισχυρίζεται πως “η αλήθεια είναι ότι είμαστε ξαδέρφια του χιμπαντζή, πιο μακρινά ξαδέρφια των πιθήκων, πιο μακρινά ξαδέρφια των μυρμηγκοφάγων, ακόμη πιο μακρινά ξαδέρφια της μπανάνας και του γογγυλιού”. Ο αθεϊστής Jerry Coyne, Αμερικανός βιολόγος, λέει ότι “οι ίδιες δυνάμεις που έδωσαν τις φτέρες, τα μανιτάρια, τις σαύρες και τους σκίουρους, είναι αυτές που έδωσαν κι εμάς”, ενώ ο Christopher Hitchens ισχυρίστηκε ότι εξελιχθήκαμε από “τυφλά βακτήρια”.

Μπορούμε να βγάλουμε νόημα απ' όλα αυτά, ώστε να τα πιστέψουμε;

Μπορεί ο αθεϊσμός να εξηγήσει την ηθική διάσταση του ανθρώπου;

Κανένας διανοητικά υγιής άνθρωπος δεν μπορεί να αρνηθεί ότι ως άνθρωποι χαρακτηριζόμαστε από μία ηθική διάσταση. Οι άνθρωποι μπορεί να διαφωνούν αν μία συγκεκριμένη στάση ή πράξη είναι σωστή ή λάθος, καλή ή κακή, αλλά η κάθε κρίση φαίνεται να στηρίζεται σε κάποιου είδους ηθικό νόμο που είναι προγραμματισμένος μέσα στο ανθρώπινο λειτουργικό σύστημα. Όπως το έθεσε ο C. S. Lewis, “τα ανθρώπινα όντα σε όλο τον κόσμο έχουν αυτήν την περίεργη ιδέα ότι οφείλουν να συμπεριφέρονται με συγκεκριμένο τρόπο, κάτι που δεν μπορούν να ξεφορτωθούν”. Οι άνθρωποι μπορεί να διαφωνούν αν ο ηθικός νόμος ισχύει για μία συγκεκριμένη περίπτωση, αλλά όλοι μας θα τραβήξουμε κάποια στιγμή ένα όριο.

Το 2002 ένας άντρας στο Yorkshire δολοφονήθηκε με ένα κατσαβίδι, όταν προσπάθησε να εμποδίσει μία ομάδα να κλέψουν το αυτοκίνητο ενός φίλου του. Το πρώτο πράγμα που έκανε η αστυνομία ήταν να απευθυνθούν σε επαγγελματίες

κλέφτες αυτοκινήτων, για να τους καταδώσουν. Βασίστηκαν στο γεγονός ότι ενώ αυτοί οι εγκληματίες δεν είχαν τύψεις όσον αφορά κάποιον που κλέβει αυτοκίνητα, είχαν ένα όριο όσον αφορά τον φόνο. Το 2016 ένας άντρας καταδικάστηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο είκοσι δύο φορές σε ισόβια για τον βιασμό ή την κακοποίηση διακοσίων βρεφών και παιδιών, και στη φυλακή τον έβαλαν σε ξεχωριστή πτέρυγα για την προστασία του.

Δεν χρειάζεται να πιστεύει κάποιος στον Θεό, για να είναι θρησκευόμενος, ώστε να έχει μία ηθική διάσταση – όλοι μας την έχουμε. Η πίστη ή η απουσία της δεν είναι προϋπόθεση. Είτε μας αρέσει είτε όχι, είμαστε ηθικά όντα με έμφυτη αίσθηση του σωστού και του λάθους. Ο Γερμανός φιλόσοφος του 18^{ου} αιώνα Εμμανουήλ Καντ, ένας στοχαστής βαρέων βαρών, του οποίου η διδασκαλία επηρέασε εκατομμύρια ανθρώπους, είπε ότι δύο ήταν τα πράγματα που τον γέμιζαν “με μία ανανεούμενη και αυξανόμενη αίσθηση θαυμασμού και δέους”: το ένα ήταν “οι έναστροι ουρανοί επάνω από εμάς” και το άλλο “ο ηθικός νόμος μέσα μας”.

Η ερώτηση που πρέπει να κάνουμε είναι αν ο αθεϊσμός έχει μία ερμηνεία γι’ αυτό τον νόμο μέσα μας που μας ξεχωρίζει από κάθε άλλο είδος στον πλανήτη. Μας βοηθά ο αθεϊσμός να αποφασίσουμε αν κάτι είναι ηθικά σωστό ή λάθος; Είμαστε σε καλύτερη θέση να κάνουμε ηθικές κρίσεις, αν δεν φέρουμε τον Θεό στο προσκήνιο; Όπως είναι αδύνατο να μετρήσουμε τη θερμοκρασία χωρίς μια απόλυτη κλίμακα αναφοράς, έτσι είναι αδύνατο να διακρίνουμε τη διαφορά μεταξύ σωστού και λάθους χωρίς ένα αντικειμενικό, ανεξάρτητο σημείο αναφοράς, σε σχέση με το οποίο θα μετρήσουμε τη διαφορά. Διαθέτει ο αθεϊσμός κάτι τέτοιο;

Είναι ένα πράγμα να πούμε ότι δεν υπάρχουν απόλυτα ηθικά πρότυπα αλλά το να ζήσουμε σαν να μην υπάρχουν πράγματι τέτοια πρότυπα είναι κάτι εντελώς διαφορετικό. Κανείς δεν ζει σαν η ηθική να μην είχε σημασία. Η αίσθηση του σωστού και του λάθους είναι τόσο βαθιά ριζωμένη μέσα μας που ενστικτωδώς μας επηρεάζει. Αν κάποιος μας φερθεί άσχημα, η φυσιολογική αντίδρασή μας αμέσως δείχνει ότι πιστεύουμε σ’ ένα ηθικό

πρότυπο που ισχύει για όλους μας Όταν η συνείδησή μας μάς λέει ότι οφείλουμε (ή όχι) να κάνουμε κάτι, μπορεί ο αθεϊσμός να προσφέρει κάποιο θεμέλιο που θα μας πει να προχωρήσουμε ή όχι;

Όπου κι αν στεκόμαστε όσον αφορά τα ηθικά ζητήματα, συχνά αναγνωρίζουμε το καλό και το κακό, το καλύτερο και το χειρότερο, αλλά πώς μπορούμε να κάνουμε κάτι τέτοιο αν δεν υπάρχει κάποια αντικειμενική αρχή που να μας καθοδηγεί; Πού μπορούμε να βρούμε μία ανεξάρτητη βάση, για να εκφέρουμε κρίσεις σαν και αυτές; Ο αθεϊσμός δεν μπορεί να μας προσφέρει έναν σαφή λόγο, αλλά αντιπροτείνει τρεις θεωρίες:

Η πρώτη είναι ότι η ηθική είναι μέρος της φύσης, στην οποία ανήκει και το ανθρώπινο είδος. Αυτή η ιδέα έχει πολλούς υποστηρικτές, αλλά καταρρέει όταν κάποιος τη στριμώχνει στη γωνία. Αρχικά, πρέπει να εξηγήσει πώς μία τέτοια δυναμική πραγματικότητα ήρθε στην ύπαρξη. Όπως είδαμε παραπάνω σ' αυτό το βιβλίο, δεν υπάρχει κάποιος γνωστός τρόπος, με τον οποίο η ζωή μπορεί ανεξάρτητα να έρθει στην ύπαρξη από τη μη-ζωή, και η ιδέα της “ηθικής μέσα στη φύση” αντιμετωπίζει μία αντίστοιχη δυσκολία. Αν (όπως υποστηρίζει ο αθεϊσμός) το σύμπαν δεν είναι τίποτα άλλο από ένα κοκτέιλ ύλης, ενέργειας, χρόνου και τύχης, πότε, πώς (και γιατί) ήρθε η ηθική στο προσκήνιο; Πώς τα άτομα απέκτησαν ηθική; Ποια είναι η σύνδεση μεταξύ μορίων και ηθικής; Αν τα πράγματα, όπως η αλήθεια, η δικαιοσύνη, η καλοσύνη, είναι τυχαία συστατικά ενός απρόσωπου σύμπαντος, γιατί τους δίνουμε τόση σημασία; Πώς μπορεί οτιδήποτε φυσικό να μας βοηθήσει να ορίσουμε τις έννοιες “σωστό” και “λάθος”; Όπως τονίζει ο Αμερικανός ιστορικός και φιλόσοφος Herbert Schlossberg, “τα ζώα δεν συμπεριφέρονται με ηθικό ή ανήθικο τρόπο. Δρουν φυσικά. Ένα ηθικό σύστημα που λέει ότι τα ανθρώπινα όντα οφείλουν να βασίζονται τη συμπεριφορά τους στη φύση, κατά συνέπεια δικαιολογεί οποιαδήποτε συμπεριφορά, επειδή η φύση δεν γνωρίζει ηθική.” Ο Richard Dawkins συμφωνεί: “Το σύμπαν δεν έχει νου, αισθήματα και προσωπικότητα... το σύμπαν δεν ενδιαφέρεται για το τι προτιμούν οι άνθρωποι”.

Αυτό είναι ένα τεράστιο πρόβλημα για τον αθεϊσμό, και η πεποίθηση ότι η εξέλιξη γεννά ηθική είναι ακόμη μία χαμένη υπόθεση, αφού κανείς δεν έχει την παραμικρή ιδέα πώς μπορεί

να γίνει κάτι τέτοιο. Αν το είδος μας είναι το υποπροϊόν εκατομμυρίων ετών τυφλών, άσκοπων δυνάμεων, είμαστε στην ίδια μοίρα με τα ραδίκια και τους σκύλους, τα λάχανα και τις κάμπιες. Ο Αμερικανός ιστορικός της επιστήμης William Provine ήταν ένας σκληροπυρηνικός άθεος, αλλά ανοιχτά παραδέχθηκε ότι “η εξέλιξη στην ουσία δεν μας διδάσκει τίποτα επάνω στην ηθική... Εμείς οι άνθρωποι είμαστε ουσιαστικά μόνοι μας. Βρισκόμαστε εδώ εξαιτίας μίας διαδικασίας που δεν ενδιαφέρεται για εμάς, και πρέπει να βρούμε μόνοι μας πώς να συμπεριφερόμαστε ο ένας στον άλλο.”

Ο Richard Dawkins προχωρά ακόμη παραπέρα: “Το σύμπαν που παρατηρούμε έχει ακριβώς τις ιδιότητες που θα έπρεπε να περιμένουμε, αν δεν υπήρχε κανένα σχέδιο, κανένας σκοπός, καλό ή κακό, τίποτα παρά τυφλή, ανηλεής αδιαφορία... Το DNA ούτε γνωρίζει ούτε ενδιαφέρεται. Απλά είναι. Κι εμείς χορεύουμε στη μουσική του.” Αλλά αν ισχύει κάτι τέτοιο, πώς μπορούμε να καταδικάσουμε ή να τιμωρήσουμε τους παραβάτες του νόμου, αν απλά αυτό που τους οδηγεί είναι το DNA τους;

Όταν μιλούσα σε μία συγκέντρωση στην Οξφόρδη, ένας άθεος μου φώναξε: “Η ηθική είναι σχετική”. Κι όμως, λιγότερο από 24 ώρες πριν, ένας Κορεάτης φοιτητής στο Πολυτεχνικό Ίδρυμα της Virginia και στο Δημόσιο Πανεπιστήμιο είχε σκοτώσει τριάντα δύο ανθρώπους και είχε τραυματίσει δεκαεπτά ακόμη, στην πιο πολύνεκρη επίθεση από ένα μεμονωμένο άτομο στην ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών. Μήπως αυτός ο άνθρωπος χόρευε απλά στη μουσική των γονιδίων του; Αν ναι, πώς μπορούμε να τον καταδικάσουμε για όσα έκανε;

Από την άλλη πλευρά, γιατί τιμούμε, αμείβουμε και θαυμάζουμε τους ανθρώπους, οι αρχές των οποίων τους οδηγούν σε πράξεις που ωφελούν αναρίθμητους άλλους ανθρώπους, αν το μόνο που κάνουν είναι να χορεύουν στον ρυθμό του DNA τους; Τα ανθρώπινα ηθικά πρότυπα πρέπει να είναι είτε τυχαία και στερούμενα νοήματος, ή να αντλούν το νόημά τους από μία πηγή εκτός της φύσης. Ο C. S. Lewis έχει δίκιο όταν λέει ότι “αν εκφέρουμε ηθικές κρίσεις... τότε πρέπει να πιστέψουμε ότι η συνείδηση δεν είναι προϊόν της φύσης. Η εγκυρότητά της μπορεί να αποδοθεί μόνο σε μία απόλυτη ηθική

σοφία, μία ηθική σοφία που είναι απόλυτα αυθύπαρκτη και δεν είναι το προϊόν μίας μη-ηθικής, μη-λογικής Φύσης”.

Η δεύτερη αθεϊστική θεωρία είναι ότι τα ηθικά πρότυπα είναι ζήτημα προσωπικής άποψης. Κανείς δεν το έχει εκφράσει καλύτερα από τον Αμερικανό συγγραφέα Έρνεστ Χέμινγουεϊ : “Ηθικό είναι αυτό μετά το οποίο νιώθεις καλά και ανήθικο είναι αυτό μετά το οποίο νιώθεις άσχημα”. Αυτή ήταν η ιδέα ενός από τους χαρακτήρες στη διάσημη σειρά της αμερικανικής τηλεόρασης *Melrose Place*: “Σωστό είναι αυτό που νιώθεις”, αλλά αυτή η πρόταση έχει τόσα σφάλματα, που η προσπάθεια να τα καταγράψουμε είναι ευκολότερη από το να γνωρίζουμε πού να σταματήσουμε. Αρχικά, αν η ηθική είναι ζήτημα προσωπικής επιλογής, αυτό θα οδηγούσε την κοινωνία σε απόλυτο χάος, καθώς όλοι θα ήταν ελεύθεροι να επιδιώξουν τους δικούς του σκοπούς, άσχετα πώς κάτι τέτοιο θα επηρέαζε τους άλλους. Ο Αμερικανός ψυχίατρος Armand Nicoli το διατυπώνει όμορφα: “Αν διαφωνείς μαζί μου, ποιος έχει δίκιο; Αν δεν έχεις κάποιο ηθικό σημείο αναφοράς, αυτό που πιστεύεις είναι όσο σωστό ή λάθος είναι αυτό που πιστεύω κι εγώ”.

Το γεγονός ότι οι άνθρωποι έχουν διαφορετικά ηθικά πρότυπα δεν αποτελεί απόδειξη ότι δεν υπάρχει κάποιο υπέρτατο πρότυπο. Στην πραγματικότητα ισχύει το αντίθετο: δείχνει ότι όλα υπόκεινται σε κάτι ανώτερο. Αν δεν υπάρχει αντικειμενικά σωστό ή λάθος, πώς μπορεί κάποιος να είναι βέβαιος ότι κάτι εμπίπτει στο ένα ή στο άλλο; Υπάρχει τεράστια διαφορά μεταξύ προτιμήσεων και αρχών, και κανείς πατέρας μίας κόρης που βιάστηκε, κανείς του οποίου το αυτοκίνητο εκλάπη ή που υπέφερε εξαιτίας της συμπεριφοράς κάποιου άλλου, δεν θα ήταν ικανοποιημένος με την πρώτη επιλογή.

Δεύτερο, κάτι τέτοιο αναιρεί τη βάση για ένα νομικό σύστημα, καθώς κάποιος που κατηγορείται για παραβίαση οποιουδήποτε είδους θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι η άποψή του επάνω στο σωστό ή το λάθος πρέπει να έχει την ίδια ισχύ με την άποψη οποιουδήποτε άλλου ατόμου, περιλαμβανομένων εκείνων που θέσπισαν τους νόμους. Μπορούμε να γράψουμε πρόστιμα σε ανθρώπους ή να τους στείλουμε φυλακή για ζητήματα διαφορών στην προσωπική άποψη;

Τρίτο, αποδεσμεύει τους ανθρώπους από οποιαδήποτε υποχρέωση να συμπεριφέρονται σωστά προς οποιονδήποτε

άλλον. Αυτό μπορεί να ακούγεται απελευθερωτικό, αλλά παραβλέπει το γεγονός πως όλοι θα έχουν την ίδια ελευθερία. Για να δώσουμε ένα παράδειγμα, αν κάποιος σας εξαπατούσε σε μία επιχειρηματική συμφωνία, έκλεβε κάτι από εσάς, σας επιτίθετο ή (αν είστε παντρεμένοι) έφευγε με τον ή τη σύζυγό σας, δεν υπάρχει λόγος να παραπονεθείτε, καθώς ο υπαίτιος θα μπορούσε απλά να ισχυριστεί ότι οι προσωπικές του ηθικές αρχές τού επέτρεψαν να κάνει κάτι τέτοιο.

Τέταρτο, η προσωπική προτίμηση στις ηθικές αρχές τις υποβιβάζουν σε κάτι αντίστοιχο με την επιλογή γεύματος σε ένα εστιατόριο: σε μία επιλογή χωρίς ηθικό περιεχόμενο. Σ' έναν κόσμο χωρίς Θεό, πώς μπορεί κάποιος να πει ότι ένα ψέμα διαφέρει ηθικά από τον φόνο;

Πέμπτο, η έμφαση στην προσωπική επιλογή που ορίζει την ηθική, παραγκωνίζει ζητήματα όπως το καθήκον και η ευθύνη και σε κάτι τέτοιο δεν υπάρχει χώρος για λέξεις όπως “οφείλω” και “δεν θα έπρεπε”. Δεν υπάρχει κανείς αντικειμενικός λόγος, γιατί θα έπρεπε να είμαστε ηθικά καλοί, εκτός αν αυτό δεν είναι με κάποιον τρόπο ωφέλιμο.

Η τρίτη αθεϊστική θεωρία είναι ότι η ηθική καθορίζεται από την εκάστοτε κουλτούρα. Κι όμως, η συμφωνία με τα πρότυπα της κοινωνίας καταλήγει άδοξα σε μία σειρά ερωτήσεων. Γιατί θα έπρεπε η κοινή άποψη να είναι καλύτερη από την προσωπική άποψη; Όταν δύο κουλτούρες συγκρούονται, ποια απ' τις δύο θα έπρεπε να επιλέξουμε; Τι συμβαίνει όταν μία κουλτούρα αλλάζει τη στάση της; Γιατί θα έπρεπε να τιμήσουμε αυτούς που απέρριψαν την παρούσα κουλτούρα και με τεράστιο προσωπικό κόστος πυροδότησαν αλλαγές στην κοινωνία που συνεχίζουν να ωφελούν εκατομμύρια ανθρώπους;

Μπορούμε με βάση τη λογική να συμφωνήσουμε με κάποια από αυτές τις ιδέες; Ή πρέπει να συμφωνήσουμε με τον Μπ. Ράσσελ, άποψη του οποίου ήταν ότι “έξω από τις ανθρώπινες επιθυμίες δεν υπάρχει ηθικό πρότυπο”;

Από την άλλη πλευρά...

Μέχρι τώρα εξετάσαμε στοιχεία που ίσως μας βοηθήσουν να απαντήσουμε στην ερώτηση που είναι και ο τίτλος του

βιβλίου. Για να το καταφέρουμε, είδαμε την εικόνα που ζωγραφίζει ο αθεϊσμός. Θα μπορούσαμε να παραθέσουμε περισσότερα στοιχεία, αλλά για λόγους που έχουν να κάνουν με την έκταση του βιβλίου θα εστιάσουμε στην ακριβώς αντίθετη θεωρία, δηλαδή ότι ο Θεός *όντως* υπάρχει.

Κάτι τέτοιο προϋποθέτει μία εντελώς διαφορετική κοσμοθεωρία. Η κοσμοθεωρία είναι όσα το άτομο προϋποθέτει και πιστεύει ότι είναι αληθή *πριν* να σχηματίσει άποψη σχετικά με οτιδήποτε. Για παράδειγμα, ο αθεϊσμός είναι αναμφισβήτητα μία κοσμοθεωρία. Οι αθεϊστές φτάνουν σε συμπεράσματα για το σύμπαν, τη φύση, την ανθρώπινη ζωή, την ηθική και οτιδήποτε άλλο, βασιζόμενοι στην υπόθεση ότι ο Θεός δεν υπάρχει. Αντιμετωπίζουν τις ίδιες ερωτήσεις με όλους σχετικά μ' αυτά τα ζητήματα, αλλά πριν ξεκινήσουν να διατυπώνουν τις απαντήσεις τους, αποκλείουν κάθε πιθανότητα ότι ο Θεός υπάρχει. Ένας γνωστός Αμερικανός αθεϊστής υποστηρίζει ότι “δεν μπορούμε να επιτρέψουμε σε κάποιο θεϊκό πόδι να διασχίσει το κατώφλι”.

Στο βιβλίο του *Η Περί Θεού Αυταπάτη* ο Richard Dawkins φτάνει κάποια στιγμή σ' αυτό που αποκαλεί “το κεντρικό επιχείρημα” του βιβλίου. Αν ο Θεός δημιούργησε τα πάντα, ποιος δημιούργησε τον Θεό; Μπορούμε να ρωτήσουμε κάτι τέτοιο για τους θεούς της αρχαίας Ελλάδας ή της Ρώμης ή για τους χιλιάδες θεούς που γεμίζουν τη θρησκευτική ιστορία, και η απάντηση θα ήταν πάντα η ίδια: *ο άνθρωπος*. Η ερώτηση του Dawkins όμως αφορά τον Θεό της Βίβλου, και κάνοντας αυτή την ερώτηση παραβλέπει το σημαντικό σημείο ότι η Βίβλος στρέφει το βλέμμα μας στον “αιώνιο Θεό” (Δευτερονόμιο 33:27), ο οποίος είναι “από πάντα και για παντοτινά” (Ψαλ.106:48) και, σε αντίθεση με τους άλλους θεούς, δεν αποτελεί τμήμα του σύμπαντος. Αντίθετα, είναι άπειρος, υπερβατικός, παντοδύναμος, νοήμων και αυθύπαρκτος, πέρα από τους περιορισμούς του χρόνου και του χώρου, και *αδημιούργητος*. Το άπειρο δεν είναι κάτι που ο νους μας μπορεί να συλλάβει, αλλά ο ισχυρισμός ότι κάτι τέτοιο αποκλείει την ύπαρξη ενός αιώνιου Θεού δείχνει άγνοια που μεταμφιέζεται σε ευφυΐα.

Ο Θεός, για τον οποίο μιλά η Βίβλος, δεν έχει αίτιο, δεν μπορεί να ελεγχθεί ή να σκοτωθεί. Η Βίβλος ισχυρίζεται ότι η

διδασκαλία της είναι θεόπνευστη (Β' Τιμ.3:16) και ότι είναι το προσωπικό μήνυμα του Θεού στην ανθρωπότητα. Σ' αυτό το βιβλίο είναι που βρίσκουμε όλα όσα Αυτός θέλει να γνωρίζουμε για το πρόσωπό Του, το σύμπαν, το ανθρώπινο είδος – και το νόημα της ζωής.

Ό,τι κι αν πιστεύετε ή ακόμα κι αν δεν πιστεύετε, σας ζητώ να διαβάσετε παρακάτω και να δείτε πώς φαίνονται τα πράγματα σε κάποιον με μία θεοκεντρική κοσμοθεωρία.

Η ύπαρξη του Θεού εξηγεί τη δημιουργία του κόσμου

Κανείς δεν ήταν παρών στη δημιουργία του σύμπαντος, ούτε μπορούμε να κάνουμε κάποιο πείραμα που θα προσομοιάζει τι έλαβε όντως χώρα. Φαίνεται λογικό να πούμε ότι ο μόνος τρόπος για να μάθουμε τι συνέβη είναι, αν ο ίδιος ο Δημιουργός μάς το έλεγε – και στις πρώτες λέξεις της Βίβλου πράγματι το κάνει: “Στην αρχή ο Θεός δημιούργησε τον ουρανό και τη γη” (Γεν.1:1) Δεν υπάρχει λέξη στα εβραϊκά (τη γλώσσα στην οποία γράφτηκαν τα πρώτα μέρη της Αγίας Γραφής) που να ταιριάζει στη δική μας λέξη *σύμπαν*, αλλά η φράση *hassamayin we’et ha’ares* (η οποία μεταφράζεται ως “οι ουρανοί και η γη”) μας λέει ότι ο Θεός δημιούργησε όλα όσα υπάρχουν έξω απ’ Αυτόν.

Σε κάποιο άλλο σημείο η Βίβλος τονίζει αυτό το γεγονός λέγοντας: “Τα πάντα δι’ αυτού ήρθαν στην ύπαρξη, όσα στον ουρανό κι όσα στη γη, τα ορατά και τα αόρατα, θρόνοι και κυριότητες, αρχές και εξουσίες, ό,τι υπάρχει είναι πλασμένο δι’ αυτού κι αυτόν έχει σκοπό του”. (Κολ.1:16) Η λέξη «τα πάντα» σημαίνει ότι ο Θεός δημιούργησε ολόκληρη την πραγματικότητα (περιλαμβανομένων του χώρου και του χρόνου). Η δήλωση του Richard Dawkins στο ραδιοφωνικό πρόγραμμα του BBC ότι η ιδέα της δημιουργίας “αποκρύπτει το μεγαλείο της αλήθειας” έρχεται σε μετωπική σύγκρουση με τις ενδείξεις.

Ο Άγγλος εξελικτικός βιολόγος Andrew Parker, ο οποίος επιλέχθηκε από το Βασιλικό Ινστιτούτο το 2000 ως ένας από τους κορυφαίους οχτώ υποψήφιους στο έθνος για τον τίτλο του “Επιστήμονα του Νέου Αιώνα”, είναι άθεος. Κι όμως, όταν διάβασε όσα γράφει η Βίβλος για τη δημιουργία, έφτασε σε ένα

συμπέρασμα: “Χωρίς να περιμένω να βρω κάτι, ανακάλυψα μία σειρά παραλληλισμών μεταξύ της ιστορίας της δημιουργίας στην πρώτη σελίδα της Βίβλου και της σύγχρονης, επιστημονικής περιγραφής της ζωής της ιστορίας... Όσο περισσότερο εξετάζω τις λεπτομέρειες, τόσο πιο πειστικές και αξιοθαύμαστες γίνονται οι ομοιότητες... Η αρχική σελίδα της Γένεσης είναι επιστημονικά ακριβής, αλλά γράφτηκε πολύ πριν υπάρξει επιστήμη. Πώς έγραψε ο συγγραφέας αυτής της σελίδας την περιγραφή της δημιουργίας;... Πρέπει να ομολογήσω, με κάποια νευρικότητα ως επιστήμονας που μάχεται ενάντια σε μία τέτοια ιδέα, ότι οι ενδείξεις υπέρ του ότι ο συγγραφέας της πρώτης σελίδας της Γένεσης ήταν εμπνευσμένος από τον Θεό είναι ισχυρές. Ποτέ πριν δεν συνάντησα τόσο ισχυρές, αμερόληπτες ενδείξεις που δείχνουν ότι η Βίβλος είναι το προϊόν θείας έμπνευσης.”

Η Βίβλος προχωρά ακόμη περισσότερο τονίζοντας ότι εμείς αποκλειστικά έχουμε την ευθύνη να πιστέψουμε όλα όσα λέει για τον Θεό και τη Δημιουργία. Λέει ότι το σύμπαν αποκαλύπτει “την αιώνια δύναμη του Θεού και τη θεϊκή του ιδιότητα”, πράγματα αόρατα, καθώς επίσης ότι όσοι αρνούνται να τα αναγνωρίσουν είναι αναπολόγητοι (Ρωμ.1:20). Όπως το θέτει ο Sir John Houghton, Ουαλός επιστήμονας και βραβευμένος με το Παγκόσμιο Βραβείο για την Επιστήμη *Albert Einstein*, “Η τάξη και η συνοχή που βρίσκουμε στην επιστήμη μπορεί να θεωρηθεί ότι αντανακλούν την τάξη και τη συνοχή στον χαρακτήρα του ίδιου του Θεού”. Χρειάζεται περισσότερη πίστη για να πιστέψουμε αυτό, από το να πιστέψουμε ότι η εκπληκτική τάξη, η αρμονία και η ομορφιά που βλέπουμε στο σύμπαν είναι ένα τεράστιο ατύχημα, ότι η ίδια η ζωή ήρθε στην ύπαρξη κατά τύχη, ότι η λογική είναι απλή τύχη και ότι τα τεράστια ποσά πληροφορίας στα ζωντανά πλάσματα δεν έχουν κάποια νοήμονα προέλευση;

Όταν αναλογιζόμαστε το μέγεθος του γνωστού σύμπαντος, μάς είναι αδύνατο να συλλάβουμε την εκπληκτική ενέργεια, ικανότητα και φαντασία που χρειάζονται για να το φέρουν στην ύπαρξη. Η Βίβλος όμως λέει απλά ότι “με του Κυρίου τον λόγο έγιναν οι ουρανοί...αυτός είπε και έγιναν!” (Ψαλ.33:6, 9) Κι όμως, ο Ουαλός συγγραφέας Stuart Olvott έχει δίκιο που μας προειδοποιεί: “Κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί άγνοια περί της

ύπαρξης του Θεού. Μπορούμε καθαρά να δούμε ότι είναι αόρατος”. Στον καθεδρικό ναό του Αγίου Παύλου στο Λονδίνο, ο τάφος του αρχιτέκτονά του, Sir Christopher Wren, φέρει τη λατινική επιγραφή “Αναγνώστη: αν αναζητάς το μνημείο Του, κοίτα γύρω σου”. Η Βίβλος μάς λέει το ίδιο πράγμα: “Τα ουράνια φανερώνουν το μεγαλείο του Θεού και δείχνει το στερέωμα τα έργα που έχει φτιάξει” (Ψαλ.19:1). Το σύμπαν δεν έχει επιστημονικό λόγο ύπαρξης, κι όμως σ’ αυτό το βιβλίο είδαμε ότι οι καθολικοί, κομψοί και συνεπείς νόμοι της φύσης είναι με εκπληκτικό τρόπο και ακρίβεια κατάλληλοι για να επιτρέψουν την ύπαρξη ζωής στον πλανήτη μας. Δεν υπάρχει κάποιος φυσικός λόγος γι’ αυτό και ο Keith Ward δεν έχει καμία αμφιβολία ότι “Ο Θεός είναι η καλύτερη τελική εξήγηση που μπορεί να υπάρξει για το σύμπαν”.

Ο Αμερικανός αστρονόμος, φυσικός και κοσμολόγος Robert Jastrow, ο πρώτος πρόεδρος της Επιτροπής Σεληνιακής Εξερεύνησης της NASA, αποκάλεσε τον εαυτό του “αγνωστικιστή και όχι πιστό”. Κι όμως, στο *Ο Θεός και οι Αστρονόμοι* έγραψε σχετικά με την ειρωνεία να προσπαθούμε να αποκλείσουμε τον Θεό από το σύμπαν: “Για τον επιστήμονα που έζησε βασισμένος στην πίστη του επάνω στη δύναμη του λόγου, η ιστορία τελειώνει σαν ένα άσχημο όνειρο. Έχει μετρήσει τα όρη της άγνοιας, βρίσκεται ένα βήμα πριν την κατάκτηση της υψηλότερης κορυφής και καθώς σκαρφαλώνει επάνω στον τελευταίο βράχο, τον χαιρετά μια παρέα θεολόγων που κάθονται εκεί εδώ και αιώνες.”

Η ύπαρξη του Θεού εξηγεί τη λογική του ανθρώπου

Πριν από μερικά χρόνια καθόμουν μόνος σε ένα καφέ στις ΗΠΑ, όταν είδα έναν άνθρωπο με παράξενη εμφάνιση να περιφέρεται σαν να έψαχνε κάποιον για να μιλήσει. Χωρίς κάποιο βιβλίο ή εφημερίδα για να κρύψω το πρόσωπό μου, απλά κοιτούσα το φλιτζάνι μου κι έλπιζα να με προσπεράσει. Όμως δεν έγινε κάτι τέτοιο. Πλησίασε το τραπέζι μου και είπε: “Θα ήθελα να σου κάνω μία ερώτηση.” Αφού σκέφτηκα ότι θα μπορούσα να του δώσω μία σύντομη απάντηση και να τον

αφήσω να φύγει, του απάντησα: “Ακούω”. Έσκυψε επάνω από το τραπέζι, με κοίταξε στα μάτια και ρώτησε “Ποια είναι η προέλευση της σκέψης;” Πριν προλάβω να του δώσω μία κατάλληλη απάντηση πρόσθεσε: “Τώρα, αυτό σε κάνει να σκεφτείς, έτσι δεν είναι;” Γύρισε την πλάτη του κι απομακρύνθηκε. Ποτέ δεν ξέχασα αυτό το συμβάν κι έχω αναφέρει την ιστορία χιλιάδες φορές σε διαλέξεις και άλλες παρουσιάσεις, ως ενδεικτική του ζητήματος ότι η προέλευση της σκέψης είναι κάτι που όλοι οι αθεϊστές πρέπει να αντιμετωπίσουν κάποια στιγμή.

Ο αθεϊσμός υποστηρίζει ότι η προσωπικότητα, οι ελπίδες, οι επιθυμίες και τα ιδανικά ενός ανθρώπου είναι απλά βιολογικές ιδιότητες και ότι οι ανθρώπινες εμπειρίες όπως η γνώση, η φαντασία, τα συναισθήματα, η αγάπη και η απόλαυση δεν είναι τίποτε άλλο από χημικές αντιδράσεις, που πυροδοτούνται από κινήσεις σωματιδίων στον εγκέφαλό μας. Ήδη έχουμε εκθέσει την ανοησία αυτού του τρόπου σκέψης κι έχουμε δείξει ότι στερεί τις σκέψεις μας από οποιαδήποτε ηθική ή πνευματική αξία.

Ο C.S. Lewis τόνισε αυτό το σημείο κι έδειξε ότι, αν ο ανθρώπινος εγκέφαλος δεν δημιουργήθηκε για να φτάνει σε λογικά συμπεράσματα, ο αθεϊσμός φτάνει σε αδιέξοδο: “Μόνο όταν τα άτομα μέσα στο κρανίο μου τυχαίνει για φυσικούς ή χημικούς λόγους να διατάσσονται με τον κατάλληλο τρόπο, έχω, ως υποπροϊόν, την εντύπωση της σκέψης. Αν ισχύει αυτό όμως, πώς μπορώ να εμπιστευθώ τη σκέψη μου ως σωστή; Και αν δεν μπορώ να εμπιστευθώ την ίδια μου τη σκέψη, δεν μπορώ να εμπιστευθώ το επιχείρημα που οδηγεί στον αθεϊσμό, συνεπώς, δεν έχω λόγο να είμαι αθεϊστής. Αν δεν πιστεύω στον Θεό, δεν μπορώ να πιστέψω στη σκέψη, άρα δεν μπορώ να χρησιμοποιήσω τη σκέψη για να μην πιστέψω στο Θεό.”

Ένας τρόπος για να ελέγξω αν η ύπαρξη του Θεού έχει λογικό νόημα είναι να εστιάσω στο ζήτημα της λογικής, επειδή χωρίς τη λογική η σκέψη ποτέ δεν μπορεί να απογειωθεί. Χωρίς τους νόμους της λογικής ποτέ δεν θα μπορούσαμε να σκεφτούμε σωστά για οτιδήποτε, πόσο μάλλον για την ύπαρξη του Θεού. Οι τρεις σημαντικότεροι νόμοι της λογικής είναι ο Νόμος της Ταυτότητας, ο Νόμος της Μη-Αντίφασης και ο Νόμος του Αποκλειόμενου Μέσου, οι οποίοι εξηγούνται πολύ εύκολα.

Πρώτο, κάτι είναι αυτό που είναι: για παράδειγμα, ένα φορτηγάκι είναι ένα φορτηγάκι. Δεύτερο, κάτι δεν μπορεί να είναι κάτι που δεν είναι: για παράδειγμα, ένα φορτηγάκι δεν μπορεί ταυτόχρονα να είναι ένα δέντρο. Τρίτο, μία πρόταση είναι είτε αληθής είτε ψευδής: δεν υπάρχει μέση λύση. Αυτοί οι τρεις νόμοι δεν εξαρτώνται από τη γνώμη μας, είναι αντικειμενικοί και αδιάψευστοι. Δεν τους επινοήσαμε και υπάρχουν είτε τους αναγνωρίζουμε και τους κατανοούμε είτε όχι. Επιπλέον, δεν είναι υλικοί ούτε περιορίζονται από την τοποθεσία, την κουλτούρα ή τον χρόνο.

Αυτό σημαίνει ότι οι νόμοι της λογικής πρέπει να έχουν υπερβατική και αιώνια προέλευση, έναν νου τον οποίο και αντανακλούν, κάτι που οι πρώτες λέξεις της Βίβλου τονίζουν: “Στην αρχή ο Θεός δημιούργησε τον ουρανό και τη γη” (Γεν.1:1). Αυτή η απλή πρόταση ταιριάζει και με τους τρεις θεμελιώδεις νόμους της λογικής και σε κάποιο άλλο σημείο η Βίβλος το τονίζει λέγοντας ότι “απ’ όλα πριν υπήρχε ο Λόγος κι ο Λόγος ήταν με τον Θεό, κι ήταν Θεός ο Λόγος” (Ιωάν.1:1). Οι πρώτες λέξεις αυτού του αποσπάσματος δεν μας επιτρέπουν να μην κάνουμε τη σύνδεση με το Γεν.1:1. Στην ελληνική γλώσσα, στην οποία αρχικά γράφτηκε η Καινή Διαθήκη, ο Λόγος είναι η έννοια που χρησιμοποιούσαν οι Έλληνες φιλόσοφοι, όταν μιλούσαν για τη λογική αρχή που κυβερνά το σύμπαν. Είναι επίσης η ρίζα για την αγγλική λέξη *logic*. Αυτό μας οδηγεί στη σκέψη ότι οι νόμοι της λογικής δεν δημιουργήθηκαν από τον Θεό. Αντίθετα, αποτελούν αντανάκλαση της φύσης του και του τρόπου με τον οποίο σκέφτεται. Δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι η λογική είναι ένα από τα γνωρίσματά Του. Η Λογική δεν είναι Θεός, κι όμως οι νόμοι της λογικής δεν μπορούν να υπάρχουν χωρίς Αυτόν, όπως η αντανάκλασή σας στον καθρέφτη δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς εσάς.

Η τελευταία παράγραφος αφορά την ύπαρξη του σύμπαντος, αλλά ο Stephen Hawking αντικαθιστά το Γεν.1:1 με το εξής: “Επειδή υπάρχει νόμος της βαρύτητας, το σύμπαν μπορεί να δημιουργεί τον εαυτό του από το τίποτα, και το κάνει”. Αυτό δεν είναι μόνο αυτο-αναιρούμενο (μας λέει ότι το σύμπαν δημιουργήθηκε από κάτι –τον νόμο της βαρύτητας– αλλά ταυτόχρονα από το τίποτα), αλλά επιπλέον δεν προσφέρει

καμία εξήγηση για το γεγονός ότι έχουμε νου και μπορούμε να σκεφτούμε σχετικά με ζήτημα. Ούτε μας βοηθά να πούμε ότι στην αρχή υπήρχε η ύλη (το σύμπαν και όλα όσα αυτό περιείχε) και ότι μετά από αρκετό χρόνο εξελίχθηκε το ανθρώπινο μυαλό. Πότε όμως; Και πώς; Και γιατί; Ο C.S. Lewis μας δείχνει πού οδηγεί αυτή η ιδέα: “Αν ο νους βασίζεται εξ ολοκλήρου στον εγκέφαλο, ο εγκέφαλος στη βιοχημεία και η βιοχημεία (τελικά) στη στερούμενη νοήματος κίνηση των ατόμων, δεν μπορώ να καταλάβω γιατί η σκέψη αυτού του μυαλού θα πρέπει να έχει μεγαλύτερη σημασία από τον ήχο του ανέμου στα δέντρα”.

Επειδή ο αθεϊσμός δεν έχει εξήγηση για τη λογική, δεν μπορεί να βρει κάποιο λόγο για να ισχυριστεί ότι μπορούμε να σκεφτούμε λογικά. Η λογική σκέψη είναι αδύνατη χωρίς τη λογική, και η λογική δεν είναι υλικό προϊόν. Αντίθετα, απαιτεί έναν υπερβατικό νου, τον οποίο αντανακλά επαρκώς. Η Βίβλος μάς μιλά για έναν Θεό γνώσης (Α’ Σαμ.2:3), ο οποίος είναι “από πάντα και για παντοτινά” (Ψαλ.90:2), του οποίου η σοφία είναι “απεριόριστη” (Ψαλ.147:5), και ο οποίος “δεν αλλάζει τη λάμψη Του ούτε αναβοσβήνει σαν τα αστέρια”. (Ιάκ.1:17)

Αυτό μας εξηγεί γιατί ο νους προϋπήρχε της ύλης – ο νους του Θεού, ο οποίος δημιούργησε τα πάντα και εξαιτίας της θέλησής Του αυτά υπάρχουν και δημιουργήθηκαν (Αποκ. 4:11). Η δήλωση ότι ο Θεός “έπλασε τον άνθρωπο κατ’ εικόνα και καθ’ ομοίωσίν του” (Γεν.1:27) σημαίνει ότι μας έδωσε νου, που μας επιτρέπει να κατανοούμε το εκπληκτικό σύμπαν όπου μας τοποθέτησε, και επίσης, να ανακαλύπτουμε και να χρησιμοποιούμε τους νόμους με τους οποίους το κυβερνά.

Η πίστη στην ύπαρξη του Θεού συμφωνεί με την επιστήμη

Δεν υπάρχει διαμάχη μεταξύ επιστήμης και χριστιανικής πίστης – ποτέ δεν υπήρξε. Η διαμάχη αφορά δύο κοσμοθεωρίες, μία που αποκλείει τον Θεό και μία που έχει τον Θεό στο κέντρο της. Η πρώτη έχει πίστη στον υλισμό και λέει ότι η ερμηνεία της ύπαρξης και της φύσης του σύμπαντος εντοπίζεται μέσα στο ίδιο. Η δεύτερη έχει πίστη στον Θεό. Λέει ότι χωρίς την απόφασή Του να δημιουργήσει το σύμπαν, αυτό δεν θα υπήρχε.

Ο Θεός δεν το δημιούργησε, επειδή έπρεπε, αλλά επειδή το επέλεξε.

Οι παγκοσμίως αποδεκτοί νόμοι της θερμοδυναμικής, ο πρώτος και ο δεύτερος, είναι σχετικοί με το υπό εξέταση ζήτημα. Ο πρώτος μας λέει ότι η ύλη και η ενέργεια δεν μπορούν ούτε να δημιουργήσουν τον εαυτό τους ούτε να χαθούν. Αυτό σημαίνει ότι το σύμπαν δεν θα μπορούσε να φέρει τον εαυτό του στην ύπαρξη. Κι όμως, πρέπει να υπάρχει μία στιγμή, όταν η ενέργεια, η ύλη, ο χρόνος και ο χώρος δημιουργήθηκαν. Αν ένας αιώνιος, άπειρος, υπερβατικός Θεός αποκλείεται, πού μπορεί να στραφεί ο άθεος για να εξηγήσει την προέλευση του σύμπαντος; Ο Βρετανός φυσικός και μηχανικός Edgar Andrews τονίζει το πρόβλημα: “Όσο κοντά στη στιγμή της δημιουργίας κάποιος καταφέρει να στρέψει το μάτι της επιστήμης, παραμένει αδύνατο η ερμηνεία να αφορά τη στιγμή πριν το χρονικό σημείο “μηδέν”. Συμπεραίνουμε συνεπώς ότι η επιστήμη, ακόμη και στα πιο τολμηρά της σενάρια, οφείλει να απέχει από οποιαδήποτε ερμηνεία ή περιγραφή του πραγματικού γεγονότος της δημιουργίας”.

Ο δεύτερος νόμος υποστηρίζει αυτήν τη θέση διδάσκοντας ότι η ύλη στο σύμπαν καθίσταται ολοένα και περισσότερο άτακτη, καθώς η ενέργειά της υποβαθμίζεται – στρέφει δηλαδή το βλέμμα μας σε μία στιγμή στο παρελθόν, όταν η αρχή του σύμπαντος είχε μία υψηλή οργάνωση.

Οι επιστήμονες έχουν κάνει εκπληκτική δουλειά στην ανακάλυψη των νόμων που κυβερνούν το σύμπαν. Οι νόμοι της θερμοδυναμικής, ο νόμος της βαρύτητας και πολλοί άλλοι μας προσφέρουν πολύτιμη γνώση του τι είναι αυτό που κάνει το σύμπαν να “δουλεύει”, αλλά το να προχωρήσει κάποιος παραπέρα και να ισχυριστεί μαζί με τον Stephen Hawking ότι “πολλαπλά σύμπαντα δημιουργούνται φυσικά από τον φυσικό νόμο” σημαίνει ότι διολισθαίνει από το γεγονός στη φαντασία. Η επιστήμη μπορεί να κάνει πρόοδο, επειδή οι νόμοι της φυσικής είναι σε κάθε σημείο του σύμπαντος συνεπείς και εγγυούνται ότι το σύμπαν είναι δομημένο με τάξη και προβλέψιμο. Οι επιστήμονες συνεπώς στηρίζονται σε *νόμους που υπάρχουν ήδη*. Αλλά ποιος ή τι είναι αυτή η υπερ-διάνοια που βρίσκεται πίσω απ’ αυτούς τους νόμους; Οι νόμοι της φυσικής δεν μπορούν να δημιουργήσουν τίποτα ούτε μπορούν

να κάνουν κάτι να συμβεί. Μας βοηθούν να κατανοήσουμε πώς λειτουργεί το σύμπαν, αλλά δεν μας λένε τίποτα για το πώς αυτό (ή και οι ίδιοι) ήρθαν στην ύπαρξη.

Για να δώσουμε ένα απλό παράδειγμα, ο νόμος της βαρύτητας μας λέει ότι κοντά στον πλανήτη μας ένα αντικείμενο σε ελεύθερη πτώση επιταχύνεται με ρυθμό 975,36 εκατοστά ανά δευτερόλεπτο. Ο άνθρωπος ανακάλυψε αυτήν τη φόρμουλα, αλλά δεν την επινόησε, και η μαθηματική ακρίβεια των νόμων της φυσικής έπεισε τον Αϊνστάιν ότι πρέπει να κοιτάξουμε πέρα από το σύμπαν για να το εξηγήσουμε: “Καθένας που ασχολείται σοβαρά με την επιδίωξη της επιστήμης πείθεται ότι οι νόμοι της φύσης αποκαλύπτουν την ύπαρξη ενός πνεύματος απείρως ανώτερου από αυτό των ανθρώπων, και μπροστά στο οποίο εμείς και οι περιορισμένες δυνάμεις μας πρέπει να στεκόμαστε ταπεινοί”. Η επιστήμη μάς προσφέρει ισχυρούς λόγους για μία τέτοια πίστη.

Η Βίβλος επιβεβαιώνει αυτά τα λόγια και λέει ότι το “απείρως ανώτερο πνεύμα” του Αϊνστάιν είναι ο Θεός, ο οποίος “συγκρατεί το σύμπαν με τη δύναμη του λόγου Του” (Εβρ.1:3). Σε κάποιο άλλο σημείο μάς λέει όχι μόνο πως “ό,τι υπάρχει είναι πλασμένο δι’ αυτού κι αυτόν έχει σκοπό του”, αλλά επίσης ότι “υπάρχει αυτός πριν από καθετί κι αυτός τα πάντα συγκρατεί” (Κολ.1:16-17). Η υπερβατική σοφία και δύναμη του Θεού σχημάτισε τους νόμους της φυσικής και εξηγεί γιατί υπάρχει ένα σύμπαν και όχι χάος. Ο John Lennox συνηγορεί: “Η ομορφιά των επιστημονικών νόμων ενισχύει την πίστη μου σε έναν νοήμονα, θεϊκό Δημιουργό”.

Μία θεοκεντρική κοσμοθεωρία εξηγεί απόλυτα την κομψότητα, την ισορροπία και την ομορφιά των νόμων που κυβερνούν το σύμπαν. Η τάξη, η αυστηρότητα και η συνέπεια που βλέπουμε στα στοιχεία που καθιστούν τη ζωή υπαρκτή στον πλανήτη μας, είναι αυτό που θα έπρεπε να περιμένουμε, αν ήρθαν στην ύπαρξη από έναν Δημιουργό, του Οποίου ο ίδιος ο χαρακτήρας είναι τέλειος.

Ένας από τους πιο έξοχους επιστήμονες στην ιστορία ήταν ο James Joule. Μαζί με τις καινοτομίες που προσέφερε και που είδαμε πιο πάνω, συνεισέφερε σημαντικά στην ενοποίηση των τμημάτων της φυσικής και μπόρεσε να υπολογίσει την ταχύτητα των μορίων των αερίων. Επίσης, ήταν ένας από τους

πρώτους που αναγνώρισαν την ανάγκη για πρότυπες μονάδες μέτρησης του ηλεκτρισμού. Απέδειξε επιπλέον την εγκυρότητα της αρχής της διατήρησης της ενέργειας, η οποία αποτέλεσε τη βάση για τον πρώτο νόμο της θερμοδυναμικής, ο οποίος έχει χαρακτηριστεί ως “μία από τις πιο σημαντικές γενικεύσεις στην ιστορία της επιστήμης”. Ο Joule ήταν πεπεισμένος ότι ένας από τους πιο σημαντικούς στόχους του ανθρώπου είναι "να γνωρίσει κάτι από τις ιδιότητες του Θεού, δηλ. τη σοφία, τη δύναμη και την αγαθότητά Του, όπως φανερώνουν τα έργα Του" και ότι “γνωριμία με τους φυσικούς νόμους σημαίνει ακριβώς γνωριμία με τον νου του Θεού που εκφράζεται σ’ αυτούς”.

Μία θεοκεντρική κοσμοθεωρία αποκαλύπτει μία αλήθεια που ξεπερνά κατά πολύ την αντίθετη τοποθέτηση. Βλέπει τον Θεό όχι μόνο ως τον Δημιουργό και Αυτόν που συντηρεί το σύμπαν, αλλά ως Εκείνον που αποκαλύπτει τον σκοπό για τον οποίο το έπλασε και που δημιούργησε τις αξίες και το νόημά του. Η Βίβλος μάς λέει: “Οι σκέψεις σας να είναι στραμμένες προς αυτά (τα αγαθά που βρίσκονται στον ουρανό) κι όχι προς τα γήινα πράγματα”. (Κολ.3:2) Μας προσφέρει επίσης το σημαντικότερο δυνατό κίνητρο: “...γιατί αυτά που φαίνονται είναι πρόσκαιρα, ενώ εκείνα που δε φαίνονται είναι αιώνια”. (Β’ Κορ.4:18)

Η πίστη στην ύπαρξη του Θεού εξηγεί την ύπαρξη της ζωής

Σε ένα άρθρο της σχετικά με τον όρο “ζωή”, η *Εγκυκλοπαίδεια Britannica* ισχυρίζεται ότι “γνωρίζουμε πάρα πολλά για τη ζωή”, κι έπειτα συνεχίζει και λέει ότι “παρά τον τεράστιο όγκο πληροφορίας” που διαθέτουν οι επιστήμονες, “αποτελεί εκπληκτικό γεγονός ότι δεν υπάρχει συμφωνία στο τι είναι αυτό που μελετούμε. Δεν υπάρχει κοινά αποδεκτός ορισμός της ζωής”. Κι όμως, όλοι μας αναγνωρίζουμε τη διαφορά μεταξύ ζωής και μη-ζωής. Η ζωή είναι κάτι που βρίσκουμε στις φράουλες αλλά όχι στο ατσάλι, στους γάιδαρους αλλά όχι στα διαμάντια, στους ανθρώπους αλλά όχι στο πλαστικό. Οι ιδιότητες, τα γνωρίσματα, τα χαρακτηριστικά και οι συνέπειες αυτού που ονομάζουμε “ζωή” είναι τόσο σημαντικά, που δεν θα θέλαμε να μάθουμε την προέλευσή τους;

Μία μέρα του 1953 ο Βρετανός μοριακός βιολόγος Francis Crick μπήκε στην αγαπημένη του pub στο Cambridge και ανακοίνωσε: “Ανακαλύψαμε το μυστικό της ζωής”. Μπορεί να ήταν μία υπερβολική δήλωση, αλλά ήταν απόλυτα κατανοητή, καθώς αυτός και ο συνεργάτης του James Watson είχαν μόλις ανακαλύψει την ακριβή δομή του δεσοξυριβονουκλεϊκού οξέος (γνωστού ως DNA). Ένα μόριο DNA αποτελείται από δύο λωρίδες σακχάρων-φωσφορικών οξέων, οι οποίες περιστρέφονται η μία γύρω από την άλλη με τρόπο ώστε να σχηματίσουν μία διπλή έλικα, κι αυτή ήταν η ανακάλυψη που είχε ενθουσιάσει τους Watson και Crick. Το DNA φέρει όλη τη γενετική οδηγία που καθορίζει την ανάπτυξη, τη λειτουργία και την αναπαραγωγή όλων των γνωστών οργανισμών και πολλών ιών. Είναι αυτό που ενεργοποιεί τα γνωρίσματα που χρειάζεται ένας οργανισμός για να ζήσει και να αναπτυχθεί. Χωρίς αυτό, τα αμινοξέα που χρειάζεται ένας ζωντανός οργανισμός θα κείτονταν σαν άχρηστα τούβλα σε ένα εργοτάξιο.

Το DNA έχει τόση πληροφορία που το καθιστά ένα μικροσκοπικό θαύμα, κάτι που δεν μοιάζει με οποιοδήποτε επίτευγμα της σύγχρονης τεχνολογίας. Για παράδειγμα, τα δεδομένα που χρειάζονται για το σχεδιασμό ενός ανθρώπινου όντος - συμπεριλαμβανομένων των σωματικών χαρακτηριστικών, όπως τα μαλλιά, το δέρμα, τα μάτια και το ύψος - και τα οποία θα καθορίσουν τη διάταξη των τμημάτων που περιλαμβάνουν περισσότερα από 200 οστά, 600 μύες, περισσότερες από 110.000.000 νευρικές ίνες, 100 δισεκατομμύρια νευρικά κύτταρα, 400 δισεκατομμύρια πόδια αιμοφόρων και τριχοειδών αγγείων, είναι πακεταρισμένα σε μία μονάδα πολλές χιλιάδες εκατομμύρια φορές μικρότερη από τη μικρότερη μηχανή που χρησιμοποίησε ποτέ ο άνθρωπος, που ζυγίζει λιγότερο από μερικά χιλιο-εκατομμυριοστά ενός γραμμαρίου. Υπολογίζεται ότι στην ίδια κλίμακα όλη η πληροφορία που απαιτείται για τον σχεδιασμό των εκατοντάδων εκατομμυρίων ειδών που έχουν υπάρξει ποτέ στον πλανήτη μας, θα μπορούσαν να χωρέσουν σε ένα μικρό κουτάλι, και θα υπήρχε ακόμη χώρος για όλη την πληροφορία που περιέχεται σε όλα τα βιβλία που έχουν γραφτεί. Μία άλλη εκτίμηση υποστηρίζει ότι θα χρειαζόταν μία στοίβα βιβλίων που περικυκλώνει τον πλανήτη μας 5.000 φορές, για να χωρέσει την

πληροφορία που περιέχεται σε DNA μεγέθους μίας κεφαλής καρφίτσας.

Καθένα από τα τρισεκατομμύρια κύτταρα στο ανθρώπινο σώμα περιέχει ακριβώς το ίδιο DNA, κι όμως τα κύτταρα κάνουν διαφορετικά πράγματα. Η Αγγλίδα γενετιστής Alison Woolard είπε στους ακροατές του προγράμματος στο BBC Radio 4 *Ξεκινώντας την Εβδομάδα*: “Γνωρίζουμε ότι τα κύτταρα ξέρουν τι να κάνουν εξαιτίας των πρωτεϊνών που παράγουν, και ότι παράγουν πρωτεΐνες εξαιτίας της αλληλουχίας του DNA που υπάρχει σε όλα τα κύτταρά μας... Πώς γίνεται λοιπόν τα κύτταρα να ερμηνεύουν την πληροφορία με διαφορετικούς τρόπους, ώστε να κάνουν το σωστό πράγμα τη σωστή στιγμή και στο σωστό σημείο;” Δεν έδωσε απάντηση στη συγκεκριμένη ερώτηση, αλλά ο Francis Collins δεν έχει αμφιβολία για το πού δείχνουν οι ενδείξεις: “Ο Θεός της Βίβλου είναι επίσης ο Θεός του γονιδιώματος. Κάποιος μπορεί να Τον λατρέψει στον καθεδρικό ναό ή στο εργαστήριο. Η δημιουργία Του είναι μεγαλειώδης, εκπληκτική, περίπλοκη και όμορφη”.

Ο C. Everett Koop, για πολλούς ο γενικός χειρουργός με τη μεγαλύτερη επιρροή στην αμερικανική ιστορία, δε δίστασε να δώσει την εξής μαρτυρία: “Αν δεν πίστευα ότι έχω έναν Θεό, ο Οποίος είναι αναλλοίωτος και αξιόπιστος, έναν Θεό που δεν κάνει λάθη, δεν θα μπορούσα να συνεχίσω να κάνω αυτό που κάνω. Ποτέ δεν χειρουργώ χωρίς να έχω ένα υποσυνείδητο αίσθημα ότι δεν υπάρχει τρόπος αυτός ο εξαιρετικά πολύπλοκος μηχανισμός – γνωστός ως το ανθρώπινο σώμα - απλά έτυχε να έρθει στην ύπαρξη από γλίτσα και λάσπη... Όταν κάνω μία τομή με το νυστέρι μου, βλέπω όργανα τέτοιας πολυπλοκότητας, που απλά δεν υπάρχει αρκετός χρόνος για τη φυσική εξελικτική διαδικασία να τα αναπτύξει.”

Οι Collins και Koop λένε ότι ο Θεός είναι Δημιουργός της ζωής και ότι Αυτός (και μόνον Αυτός) είναι η εξήγηση για όλη τη ζωή, όπου κι αν τη συναντούμε. Ήδη είδαμε πως ο Richard Dawkins παραδέχεται ότι “τα ζωντανά πλάσματα όχι μόνο είναι σχεδιασμένα, αλλά είναι εξαιρετικά καλά σχεδιασμένα, όμορφα σχεδιασμένα και πολύ πιο πολύπλοκα από οποιαδήποτε μηχανή έχει δημιουργήσει ο άνθρωπος”. Αλλά στη συνέχεια διατυπώνει την εξωφρενική άποψη ότι, με αρκετό χρόνο στη διάθεσή μας, τα ζωντανά πλάσματα θα μπορούσαν να έχουν πλαστεί “από τις

τυφλές δυνάμεις της φυσικής”. Αυτό βγάζει τον Θεό από την εικόνα, αλλά κάνει το ίδιο και με την κοινή λογική.

Αναλογιζόμενος την ανακάλυψη καινούριων γονιδίων, ο Francis Collins λέει: “Κατά μία έννοια, οι στιγμές της ανακάλυψης γίνονται στιγμές λατρείας, στιγμές εκτίμησης της απίστευτης περιπλοκότητας και ομορφιάς της βιολογίας, του κόσμου, της ζωής – συνεπώς μία εκτίμηση του Θεού ως Δημιουργού”.

Η Βίβλος κάνει λόγο για την “αιώνια δύναμη” του Θεού (Ρωμ.1:20) και την “υπερβολικά μεγάλη δύναμή Του” (Εφεσ.1:19). Λέει ότι “είναι τα έργα του μεγάλα κι ανεξιχνίαστα κι είν’ αναρίθμητα τα θαύματά του” (Ιώβ 5:9). Ξανά και ξανά αποκαλείται “παντοκράτορας Κύριος” (π.χ. Β’ Κορ. 6:18). Αυτό μας λέει ότι μπορεί να κάνει ό,τι επιλέξει να κάνει, όταν επιλέξει να το κάνει και για όποιον σκοπό έχει στον νου Του. Αυτό ισχύει και για τη δημιουργία του σύμπαντος και για όλα όσα αυτό περιλαμβάνει. Η Βίβλος λέει γι’ Αυτόν ότι “εσύ δημιούργησες τα πάντα. Το θέλημά σου τους έδωσε τη δύναμη και τη ζωή.” (Αποκ.4:11)

Η αφήγηση της Βίβλου για τη δημιουργία έχει να κάνει με μέρος από “τα πάντα” που διαβάσαμε παραπάνω. Μας μιλά για το σημείο στο οποίο ο Θεός δημιούργησε “όλα τα είδη” που κινούνται (Γέν.1:21) με την προσταγή Του, κάθε είδος ικανό να αναπαράγεται “ανάλογα με το είδος τους” (Γέν.1:12). Αργότερα μας λέει πως, όταν ο Θεός δημιούργησε τον πρώτο άνθρωπο, “φύσηξε μέσα στα ρουθούνια του πνοή ζωής. Έτσι έγινε ο άνθρωπος ζωντανό ον” (Γέν.2:7). Αιώνες αργότερα ένας από τους συγγραφείς της Βίβλου αναγνώρισε ότι “εσύ έφτιαξες όλη την ύπαρξή μου, με ύφανες μες στην κοιλιά της μάνας μου. Σ’ ευχαριστώ που με έκανες πλάσμα σου τόσο θαυμαστό – όλα όσα κάνεις είν’ εξαίσια κι εγώ αυτό πολύ καλά το ξέρω” (Ψαλ.139:13-14).

Η πίστη στην ύπαρξη του Θεού εξηγεί την ύπαρξη του ανθρώπου

Ο Άγγλος κοινωνικός ανθρωπολόγος Edmund Leach ισχυρίστηκε ότι “δεν υπάρχει σαφής διαχωρισμός μεταξύ του τι

είναι ανθρώπινο και τι μηχανικό” και ο Βρετανός μαθηματικός και βιολόγος Jacob Bronowski – γεννημένος στην Πολωνία – μας διαβεβαίωσε κάποτε ότι ο άνθρωπος “δε διαφέρει σε είδος από οποιαδήποτε άλλη μορφή ζωής”, ότι “η ζωντανή ύλη δε διαφέρει σε είδος από τη νεκρή ύλη” και ότι “ο άνθρωπος είναι μέρος της φύσης, όπως μια πέτρα, ένας κάκτος ή μία καμήλα”.

Κι όμως, το γεγονός ότι αυτοί οι άνδρες μπόρεσαν να σκεφτούν μ’ αυτόν τον τρόπο και να πουν αυτά τα πράγματα, αποδεικνύει ότι δεν έχουν δίκιο, καθώς τίποτα μηχανικό η νεκρή ύλη δεν μπορεί να συζητήσει, αν σχετίζεται με οτιδήποτε άλλο. Υπάρχει τεράστια διαφορά όχι μόνο μεταξύ της ζωής και της μη-ζωής, αλλά μεταξύ των ανθρώπων και των υπόλοιπων ζωντανών πλασμάτων, αν και ένας άνθρωπος έχει λιγότερα χρωμοσώματα από (για παράδειγμα) μία πεταλούδα *Agrodiaetus*, έναν αφρικάνικο σκαντζόχοιρο, έναν λύκο ή έναν γάιδαρο. Αυτό το ζήτημα είναι τόσο σημαντικό, που πρέπει να το διερευνήσουμε λίγο περισσότερο, και μία θεοκεντρική κοσμοθεωρία μάς βοηθά να το κάνουμε.

Ο C.S. Lewis τόνισε ότι “ένα από τα πράγματα που διακρίνει τον άνθρωπο από τα άλλα ζώα είναι ότι επιθυμεί να γνωρίσει πράγματα, θέλει να μάθει πώς είναι η πραγματικότητα, απλά για χάρη της ίδιας της γνώσης”. Πρόκειται για μία πολύ διαφορετική εκτίμηση απ’ αυτήν του Peter Atkins, ο οποίος υποβιβάζει την ανθρώπινη φύση σε “λίγη γλίτσα (λάσπη) επάνω σε έναν πλανήτη”. Έρχεται σε αντίθεση επίσης με την επιμονή του Richard Dawkins ότι δεν είμαστε τίποτε άλλο παρά μηχανές επιβίωσης – “ρομποτικά οχήματα τυφλά προγραμματισμένα να διατηρούν τα εγωιστικά μόρια γνωστά ως γονίδια”.

Για τους περισσότερους από εμάς είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να δεχτούμε αυτό το ζοφερό σενάριο, και πιάνουμε τους εαυτούς μας να επιθυμούμε να ψάξουμε ένα βαθύτερο νόημα στη ζωή. Στην προηγούμενη ενότητα είδαμε τα αξιοθαύμαστα φυσικά γνωρίσματα του ανθρώπου, αλλά τώρα πρέπει να κοιτάξουμε βαθύτερα και να ρωτήσουμε αν υπάρχει ερμηνεία για άλλα αξιοθαύμαστα γνωρίσματα που μάς δείχνουν ότι είμαστε μοναδικοί, που μας ξεχωρίζουν από κάθε άλλη ζωντανή ύπαρξη στον πλανήτη. Γιατί έχουμε προσωπικότητα; Γιατί είμαστε ικανοί για νοήμονα σκέψη; Γιατί χρησιμοποιούμε προτασιακή γλώσσα (γλώσσα που συνδέει μεταξύ τους

προτάσεις σε πιο πολύπλοκη γλώσσα); Γιατί διαθέτουμε αισθητική διάσταση και είμαστε τόσο δημιουργικοί χρησιμοποιώντας ξύλο, πέτρα, μέταλλο και άλλα υλικά, καθώς επίσης στο χώρο της μουσικής, της ζωγραφικής και της λογοτεχνίας; Πάνω απ' όλα, γιατί έχουμε μία πνευματική διάσταση; Καθώς ψάχνουμε για απαντήσεις σ' αυτές τις ερωτήσεις, μία αθεϊστική κοσμοθεωρία δεν μας παρέχει απαντήσεις. Από την άλλη πλευρά, μία θεοκεντρική κοσμοθεωρία εστιάζει σε μία μοναδική πρόταση της Βίβλου που δείχνει μία σαφή απάντηση σε όλα τα παραπάνω:

“Δημιούργησε, λοιπόν, ο Θεός τον άνθρωπο σύμφωνα με τη δική του την εικόνα, “κατ’ εικόνα Θεού” τον δημιούργησε, τους δημιούργησε άντρα και γυναίκα” (Γέν. 1:27).

Η Βίβλος δεν μας εξηγεί τι σημαίνει αυτό, αλλά πριν δούμε το γιατί, απαντά στις ερωτήσεις της προηγούμενης παραγράφου. Πρέπει να είμαστε σαφείς στο τι δεν λέει αυτή η πρόταση. Δεν μας λέει ότι ο άνθρωπος πλάστηκε με το ίδιο μέγεθος, την ίδια μορφή ή το ίδιο βάρος με τον Θεό. “Ο Θεός είναι πνεύμα” (Ιωάν. 4:24) και ως πνεύμα δεν έχει σωματικά γνωρίσματα ή υλικές ιδιότητες, τμήματα ή διαστάσεις. Όλα όσα έπλασε αρχικά ο Θεός αντανakλούσαν κάτι από τον χαρακτήρα Του, αλλά μόνο ο άνθρωπος πλάστηκε “κατ’ εικόνα Θεού”, μία περιγραφή που περιλαμβάνει τη γνώση του Δημιουργού του, τη στενή σχέση μαζί του και την εξουσία επάνω στον πλανήτη μας. Όταν ολοκληρώθηκε το σύμπαν και όλα μέσα σ' αυτό, “ο Θεός είδε τα δημιουργήματά του και ήταν όλα πάρα πολύ καλά” (Γεν.1:31). Υπήρξε κάποτε καιρός που τέλειοι άνθρωποι ζούσαν σ' ένα τέλειο περιβάλλον, σε μία τέλεια σχέση με τον Θεό και μεταξύ τους. Η κατάσταση τώρα είναι πολύ διαφορετική, αλλά ακόμη και σε έναν χαλασμένο κόσμο μπορούμε να βρούμε ενδείξεις ότι μία θεοκεντρική κοσμοθεωρία απαντά στις ερωτήσεις μας.

Μας λέει γιατί έχουμε προσωπικότητα. Ο Θεός δεν είναι μηχανικός ή υλικός αλλά προσωπικός. Δεν είναι κοσμική σκόνη, ατμοσφαιρική ενέργεια ή κάποια ασαφής “ανώτερη δύναμη”. Σκέφτεται, επιλέγει, νοιάζεται, δίνει και κρατά υποσχέσεις, δίνει προειδοποιήσεις και οδηγίες. Η δημιουργία του ανθρώπου “κατ’ εικόνα Θεού” εξηγεί γιατί είμαστε πρόσωπα και όχι, όπως το είχε θέσει κάποιος, “υπολογιστές φτιαγμένοι από κρέας”. Το

σημαντικότερο γεγονός σχετικά με το σύμπαν είναι ένας προσωπικός Θεός που μας χαρίζει προσωπικότητα.

Μας λέει γιατί είμαστε Homo sapiens, όντα ικανά για νοήμονα σκέψη. Η Βίβλος μας μιλά για τον “απέραντο πλούτο, τη σοφία και τη γνώση του Θεού” (Ρωμ.11:33). Μας λέει ότι “η σοφία του είναι ανεξερεύνητη” (Ησ.40:28) και ότι έχει “τέλεια σοφία” (Ιώβ 37:16). Εν συντομία, μας λέει ότι ο Θεός γνωρίζει τα πάντα (Α’ Ιωάν. 3:20). Κανείς ποτέ δεν απέκτησε τέτοια γνώση. Ο Θεός γνωρίζει τα πάντα (παρελθόν, παρόν και μέλλον), επειδή είναι Θεός. Κάθε ίχνος νόησης, πληροφορίας ή γνώσης που έχουμε ως άνθρωποι, είναι επειδή ο άνθρωπος πλάστηκε “κατ’ εικόνα Θεού”, ο Οποίος του έδωσε τη διανοητική ικανότητα που χρειαζόταν, για να εξουσιάσει τη γη και για να ζήσει με τρόπο που αντανakλά τη θεϊκή προέλευση της γνώσης του. Ποτέ δεν θα μπορέσουμε να γνωρίσουμε όσα ο Θεός γνωρίζει (πράγμα που εξηγεί ην αιτία για την οποία υπάρχουν φορές που δεν μπορούμε να κατανοήσουμε γιατί επιτρέπει να συμβαίνουν ορισμένα γεγονότα) όμως, κάθε φορά που ανακαλύπτουμε την αλήθεια, είτε πρόκειται για την αστρονομία είτε για την ηθική, αυτό οφείλεται στη σοφία του Θεού, που μας επέτρεψε να το κάνουμε.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ο Γιοχάνες Κέπλερ, ο οποίος ανακάλυψε τους τρεις νόμους της πλανητικής κίνησης, είπε για το έργο του ότι “απλά σκεφτόταν τις σκέψεις του Θεού μετά απ’ Αυτόν”.

Μας λέει γιατί διαθέτουμε προτασιακή γλώσσα. Ένα από τα πιο σαφή πράγματα που μας λέει η Βίβλος για τον Θεό είναι ότι μας μιλά. Ένας τρόπος με τον οποίο το κάνει είναι μέσα από το υλικό σύμπαν που βλέπουμε γύρω μας. Όπως είδαμε νωρίτερα, “τα ουράνια φανερώνουν το μεγαλείο του Θεού και δείχνει το στερέωμα τα έργα που έχει φτιάξει” (Ψαλ.19:1). Όλη η φύση είναι αυτό που κάποιος αποκάλεσε “ένα ατελείωτο σύστημα εκπομπής, μέσα από το οποίο ο Θεός μάς μιλά κάθε ώρα, αρκεί μόνο να συντονιστούμε στη συχνότητά Του”. Είτε χρησιμοποιούμε τηλεσκόπιο ή μικροσκόπιο, οι ενδείξεις της δύναμης, της ακρίβειας, της επινοητικότητας και της φαντασίας του Θεού θα έπρεπε να μας φέρνουν σε κατάσταση θαυμασμού. Μας μιλά επίσης μέσα από τη Βίβλο, “τον ζωντανό κι αιώνιο λόγο Του” (Α’ Πετ.1:23). Όπως είδαμε ήδη, οι ισχυρισμοί της

μπορούν να συνοψιστούν σε μία απλή πρόταση: “Όλη η Γραφή είναι θεόπνευστη” (Β’ Τιμ. 3:16). Η Βίβλος τονίζει από την αρχή μέχρι το τέλος ότι είναι το άμεσο, λεκτικό μήνυμα του Θεού στον άνθρωπο. Κανένα άλλο βιβλίο δεν πλησιάζει στο ελάχιστο κάτι τέτοιο. Μέσα στη Βίβλο διαβάζουμε πολλές φορές για ανθρώπους που μιλούν άμεσα στον Θεό, και για τον Θεό που τους απαντά (και το αντίστροφο). Αυτό και μόνο θα έπρεπε να είναι αρκετό για να μας δείξει πως το ότι είμαστε πλασμένοι “κατ’ εικόνα Θεού” μας καθιστά ικανούς να χρησιμοποιούμε τη γλώσσα με τον τρόπο που το κάνουμε.

Μας λέει γιατί έχουμε μία αισθητική διάσταση και είμαστε απείρως δημιουργικοί. Η Βίβλος μιλά για την “ομορφιά του Κυρίου” (Ψαλ. 27:4), μία φράση που συνοψίζει την τελειότητα όλων των ιδιοτήτων Του, εξαιτίας των οποίων “είναι ντυμένος λαμπρότητα και μεγαλοπρέπεια” (Ψαλ. 104:1). Η φύση είναι μία εκπληκτική αποκάλυψη της ομορφιάς του Θεού και όλης της δημιουργικής Του ικανότητας και ιδιοφυΐας. Η Βίβλος λέει ότι “τα πάντα έκαμε καλά εν τω καιρώ εκάστου” (Εκκλ. 3:11) και στην αρχική τους τελειότητα τα χαρακτήρισε “πάρα πολύ καλά”. Η ανθρώπινη εκτίμηση της ομορφιάς και η ικανότητά μας να την παράγουμε αντανακλούν την ομορφιά και τη δημιουργικότητα του Δημιουργού μας.

Μας λέει γιατί έχουμε πνευματική διάσταση. Το ότι είμαστε πλασμένοι “κατ’ εικόνα Θεού” εξηγεί γιατί μόνο ο Θεός μπορεί να ικανοποιήσει τις βαθύτερες ανάγκες μας. Ο άνθρωπος δεν πλάστηκε μόνο από τον Θεό, αλλά και για τον Θεό, ο Οποίος του έδωσε την ικανότητα να απολαμβάνει μία ζωντανή σχέση με Αυτόν. Ο Θεός “έβαλε στον άνθρωπο την αίσθηση της αιωνιότητας” (Εκκλ. 3:11) και μόνο Αυτός μπορεί να γεμίσει αυτό που έχει ονομαστεί “το κενό με το σχήμα του Θεού” στις ζωές των ανθρώπων.

Η ύπαρξη του Θεού εξηγεί την ηθική διάσταση του ανθρώπου

Όπως είδαμε ήδη, τα ανθρώπινα όντα διαθέτουν μία ηθική διάσταση, μία έμφυτη αίσθηση ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ σωστού και λάθους. Ο Richard Dawkins έχει δίκιο όταν λέει

“είμαστε όλοι, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο ποσοστό, ηθικά όντα”, αλλά στη συνέχεια ομολογεί “δεν έχω κάποια σαφή ιστορία για την προέλευση της ηθικής”. Αυτό δεν πρέπει να μας εκπλήσσει, καθώς η θεωρία της εξέλιξης δεν μπορεί να δώσει κάποια ερμηνεία, παραδέχεται ο Dawkins “όσο κι αν θέλουμε να πιστεύουμε το αντίθετο, η συμπαντική αγάπη και η ευημερία των ειδών είναι έννοιες που δεν εξηγούνται με την εξέλιξη”.

Οι λέξεις *καλό, καλύτερο, κακό και χειρότερο* όλες προϋποθέτουν ένα ηθικό πλαίσιο. Οι ιδέες περί ηθικής διαφέρουν από πρόσωπο σε πρόσωπο και από μία κοινωνία σε μία άλλη, αλλά καμία δεν έχει νόημα χωρίς ένα τέτοιο πλαίσιο. Ο Βρετανός φιλόσοφος C. Stephen Evans βρίσκει απόλυτα τον στόχο: “Είναι σωστό να είσαι καλοσυνάτος, γενναιόδωρος, ειλικρινής, θαρραλέος και δίκαιος. Είναι λάθος να είσαι εγωιστής, κακοπροαίρετος, ψεύτης και δειλός. Είναι λάθος να είσαι καταπιεστικός, εχθρικός και αγνώμων. Αυτές είναι αλήθειες που τα ανθρώπινα όντα ανακαλύπτουν. Δεν τις επινοούμε. Με τον δικό τους τρόπο είναι τόσο αντικειμενικές όσο οι νόμοι της φυσικής και των μαθηματικών.”

Στην πραγματικότητα αποκαλούμε κάτι ηθικά λάθος μόνο όταν το αντιπαραβάλλουμε με κάτι που πιστεύουμε ότι είναι ηθικά σωστό. Αλλά αν δεν υπάρχει ένας αντικειμενικός ηθικός νόμος, οι κρίσεις μας ποτέ δεν μπορούν να είναι περισσότερο αξιόπιστες από μία υποκειμενική κρίση, κάτι που αλλάζει πάρα πολύ εύκολα. Πού μπορούμε να βρούμε ένα σταθερό θεμέλιο, επάνω στο οποίο θα

χτίσουμε ένα ασφαλές σημείο αναφοράς για τις ηθικές κρίσεις; Ο Βρετανός φιλόσοφος Peter S. Williams μας λέει πού να κοιτάξουμε: “Η πιο πιθανή εξήγηση της ύπαρξης αντικειμενικών ηθικών αξιών και της γνώσης αυτών των αξιών (όσο ατελής κι αν είναι)... είναι ότι υπάρχει ένα πανάγαθο, λογικό κι αιώνιο Ον που μας έπλασε ως ανθρώπους κατά την εικόνα Του”.

Μία θεοκεντρική κοσμοθεωρία μάς παρέχει αυτήν την εικόνα. Αποκαλύπτει ότι η ηθική μας διάσταση προέρχεται από τον Δημιουργό μας, η τελειότητα του Οποίου είναι το απόλυτο πρότυπο, με το οποίο συγκρίνονται όλα τα ένστικτα και οι ιδέες μας. Όπως λέει ο Βρετανός συγγραφέας John Benton, “ο ίδιος ο χαρακτήρας του Θεού είναι το θεμέλιο για το τι είναι σωστό και

δίκαιο. Είναι ο άγιος Θεός, το θεμέλιο όλης της Δημιουργίας. Ο χαρακτήρας Του είναι το σωστό και το καλό, και ό,τι στρέφεται ενάντια στον άγιο χαρακτήρα του Θεού είναι συνεπώς λάθος, και λάθος με την πιο απόλυτη έννοια.” Αυτό σημαίνει ότι οι εντολές του Θεού είναι καλές, επειδή ο Θεός δεν είναι μόνο τέλεια καλός, αλλά η τέλεια πηγή όλης της καλοσύνης.

Τα ζώα γενικά υποκινούνται αποκλειστικά από τα ένστικτά τους, αλλά εμείς ως ανθρώπινα όντα διαθέτουμε συνείδηση, έναν ηθικό οδηγό που διακρίνει μεταξύ σωστού και λάθους, μας λέει τι να επιλέξουμε και ασκεί ανεξάρτητη κριτική στη συμπεριφορά μας. Υπάρχουν στιγμές που η συνείδηση μάς ωθεί να είμαστε γενναιόδωροι με ανθρώπους που πιθανότατα δεν θα συναντήσουμε ποτέ, και από τους οποίους δεν πρέπει να περιμένουμε κάποιο όφελος. Το βρίσκουμε αυτό κάπου αλλού στη φύση; Ο Άγγλος θεολόγος Rod Garner εκφράζει την ίδια άποψη με μια δόση χιούμορ: “Οι αρουραίοι εξάλλου, απ’ όσο γνωρίζουμε, δεν δείχνουν κάποιον ενθουσιασμό για τα ηθικά ζητήματα και για ερωτήσεις που έχουν να κάνουν με το νόημα. Και οι χιμπαντζήδες, όσο συμπαθητικοί κι αν είναι, δεν είναι πιθανό να βγουν στους δρόμους συλλέγοντας χρήματα για υποσιτισμένους χιμπαντζήδες που δεν πρόκειται ποτέ να συναντήσουν.” Η έμφυτη ηθική μας διάσταση δεν βασίζεται στην κουλτούρα μας, στην ανατροφή ή στην μόρφωσή μας. Αντίθετα, είναι το αποτύπωμα του Θεού στην ανθρώπινη ψυχή, που στρέφει το βλέμμα μας (ακόμη κι αν δεν το αναγνωρίζουμε) στο γεγονός ότι είμαστε όλοι κάτω

από τον ηθικό Του νόμο, άσχετα με το αν πιστεύουμε ή όχι ότι υπάρχει. Ο Θεός και μόνο Αυτός δίνει στην ανθρώπινη ζωή το υπέρτατο ηθικό πρότυπό της. Όπως το έθεσε ο Ρώσος συγγραφέας και ιστορικός Αλεξάντρ Σολζενίτσιν, “Η γραμμή μεταξύ καλού και κακού δεν διαπερνά πολιτείες, κοινωνικές τάξεις ή πολιτικές τάξεις, αλλά το μέσο κάθε ανθρώπινης καρδιάς.”

Ακόμη κι εκείνοι που δεν έχουν ακούσει για τον Θεό, έχουν τον νόμο γραμμένο στις καρδιές τους (Ρωμ.2:15). Όπως είδαμε πιο πάνω, αυτός είναι ο “ηθικός νόμος μέσα μας” που γέμιζε το νου του Εμάνουελ Καντ με “αίσθηση θαυμασμού και δέους”. Μία θεοκεντρική κοσμοθεωρία όχι μόνο εξηγεί γιατί υπάρχει αυτός ο νόμος, αλλά γιατί κι εμείς ενστικτωδώς δρούμε

βάσει αυτού. Τη συνείδησή μας μπορεί να την καταπνίξουμε, αλλά όπως λέει και ο Paul Johnson, “είναι φτιαγμένη από λάστιχο και εκτινάσσεται προς το μέρος μας, όσο κι αν δεν το επιθυμούμε, για να μας κουνήσει με νόημα το δάχτυλο”.

Η συνείδηση μάς ελέγχει κάθε φορά που εσκεμμένα παραβιάζουμε αυτό που θεωρούμε ότι είναι σωστό – πράγμα που συμβαίνει πιο συχνά απ’ ό,τι θα παραδεχόμασταν. Αν αρνηθούμε ότι κάνουμε κάτι τέτοιο, “εξαπατούμε τον εαυτό μας και δεν λέμε την αλήθεια” (Α’ Ιωάν. 1:8). Είμαστε όλοι εκτεθειμένοι στον νόμο του Θεού με τον ένα ή τον άλλο τρόπο – *εκτεθειμένοι ως παράνομοι*. Η Βίβλος λέει ξεκάθαρα ότι “όλοι έχουν αμαρτήσει και βρίσκονται μακριά από τη δόξα του Θεού” (Ρωμ.3:23). Στην ερώτηση “ποιος είναι που μπορεί να πει: εξάγνισα την καρδιά μου, άσπιλος είμαι απ’ την αμαρτία μου;” (Παρ. 20:9), όλοι γνωρίζουμε ποια είναι η μοναδική ειλικρινής απάντηση. Αλλά το ζήτημα δεν τελειώνει εδώ. Υπάρχουν συνέπειες...

Η τελευταία σκέψη...

Όταν ρωτήθηκε πώς θα ήθελε να τη θυμάται ο κόσμος αφού πεθάνει, η Αυστραλή δημοσιογράφος Germaine Greer απάντησε: “Λίπασμα. Θα ήθελα ο κόσμος να λέει “έκανε καλό λίπασμα”. Αυτό ταιριάζει με το δόγμα του αθεϊσμού, το οποίο αντίστοιχα λέει ότι ξεκινούμε ως ατύχημα, ζούμε ως ένα κακόγουστο αστείο και καταλήγουμε σε λίπασμα. Αν αυτό ισχύει, ο θάνατος εξαλείφει όλα όσα σκεφτόμαστε, λέμε και κάνουμε σ’ αυτήν τη ζωή, κι αυτό σημαίνει ότι το πεπρωμένο των χειρότερων και καλύτερων ανθρώπων είναι το ίδιο. Όλοι καταλήγουμε (όπως το θέτει ένας φίλος μου με τον οποίο παίζουμε μαζί γκολφ) “στη λάθος μεριά του γρασιδιού”. Τίποτα δεν ακολουθεί. Αυτό απηχεί την άποψη του Μπέρτραντ Ράσελ ότι “όταν πεθάνω, θα λιώσω και τίποτα από το εγώ μου δεν θα επιβιώσει”. Ο Γάλλος φιλόσοφος Ζαν-Πωλ Σαρτρ είχε την ίδια άποψη, όταν έγραψε ότι “ο άνθρωπος είναι ένα άχρηστο πάθος. Το ότι ζούμε στερείται νοήματος, όπως στερείται νοήματος το ότι πεθαίνουμε”.

Κι όμως, αυτό έρχεται σε απόλυτη αντίθεση με τη διδασκαλία της Βίβλου ότι ο άνθρωπος όχι μόνο αναπόφευκτα θα πεθάνει, αλλά στη συνέχεια ακολουθεί κρίση. (Εβρ. 9:27) Η προσπάθεια να αποφύγουμε τον Θεό (είτε με το να αρνούμαστε ότι υπάρχει ή με το να αρνούμαστε να έχουμε προσωπική σχέση μαζί Του) είναι εντελώς μάταιη, καθώς έρχεται η μέρα όταν “καθένας θα λογοδοτήσει στον Θεό για τον εαυτό του” (Ρωμ. 14:12).

Τότε, κάθε μας σκέψη, λέξη και πράξη θα έρθει στο φως: “Δεν υπάρχει τίποτα κρυφό που δεν θα γίνει φανερό και τίποτε μυστικό που δε θα μαθευτεί και δε θα έρθει στο φως”. (Λουκ.8:17). Ο Θεός “θα κρίνει όλες τις πράξεις μας, είτε αγαθές είναι είτε κακές, ακόμα και τις πιο απόκρυφες” (Εκκλ.12:14). Και καθώς είναι “δίκαιος σε κάθε εκδήλωσή του” (Ψαλ.145:17), η κρίση Του θα είναι τέλεια. Εκείνη την ημέρα “θα γίνει σ’ όλους φανερή η δίκαιη κρίση του Θεού” (Ρωμ.2:5) και επειδή “ο Κύριος είναι Θεός δικαιοσύνης” (Ησ.30:18), θα λάβει χώρα απόλυτη, υπέρτατη και τέλεια κρίση, χωρίς να φανεί υπερβολικά χαλαρή ή αυστηρή σε καμία περίπτωση. Οι αθεϊστές πρέπει να το καταλάβουν, καθώς ζούμε σε έναν κόσμο όπου η τέλεια δικαιοσύνη δεν είναι παρά όνειρο θερινής νυκτός. Πολύ συχνά άνθρωποι που κατηγορούνται για φόνο καταφέρνουν να διαφύγουν της κρίσης (κυριολεκτικά και μεταφορικά), οι καλοί πεθαίνουν νέοι, οι αθώοι υποφέρουν, οι απατεώνες ευημερούν και το έγκλημα αποδίδει. Ο Βρετανός φιλόσοφος John Stuart Mill, ένας φανατικός αθεϊστής, συμφωνούσε ότι “η τάξη των πραγμάτων σ’ αυτήν τη ζωή αποτελεί συχνά παράδειγμα αδικίας, όχι δικαιοσύνης”. Αλλά αν δεν υπάρχει Θεός, δεν πρόκειται να υπάρξει μέρα κρίσης, και σ’ αυτήν την περίπτωση καμία αδικία δεν πρόκειται να αποκατασταθεί. Το γεγονός αυτό φέρνει δύο πολύ σημαντικούς παράγοντες στο προσκήνιο.

Ο πρώτος είναι ότι ο Θεός μάς γνωρίζει απόλυτα και αλάνθαστα. Ενώ ζούμε τη ζωή μας, “όλα είναι γυμνά και φανερά μπροστά στα μάτια του. Σ’ αυτόν θα δώσουμε λόγο” (Εβρ.4:13). Η Βίβλος λέει πολλά γι’ αυτό, αλλά ένα παράδειγμα προς το παρόν μας αρκεί: “Ο,τι λοιπόν λέτε στο σκοτάδι θα ακουστεί στο φως, κι ό,τι ψιθυρίζετε σε κλειστό χώρο θ’ ανακοινωθεί στα φανερά” (Λουκ.12:3). Ακόμη και τα πράγματα

που επιμελώς έχουμε κρύψει από τους άλλους θα φανερωθούν. Μπορεί κάποιος πραγματικά να αποδιώξει αυτήν τη σκέψη; Κανείς μας δεν θα ήθελε να μοιραστεί με άλλους όλα όσα έχει σκεφτεί, έχει πει και κάνει, αλλά την ημέρα της κρίσης τίποτα δεν θα μείνει κρυφό από τον Θεό.

Ο δεύτερος είναι ότι, όσον αφορά τη βασιλεία του Θεού, “δεν θα μπει σ’ αυτήν τίποτα μολυσμένο” (Αποκ.21:27). Ο Θεός είναι Θεός απόλυτης αγιότητας και δεν ανέχεται οτιδήποτε κατώτερο. “Τα μάτια του είναι τόσο καθαρά, που δεν μπορούν το κακό να ανεχτούν” (Αββακ.. 1:13), είναι μια φράση που χρησιμοποιεί η Βίβλος για να μας περιγράψει την αιώνια κατοικία του Θεού. Αυτή θα είναι “νέοι ουρανοί και νέα γη” (Αποκ. 21:1), μία τέλεια αποκατεστημένη Δημιουργία, στην οποία όλοι θα απολαμβάνουν μία απόλυτα αποκατεστημένη σχέση με τον Δημιουργό τους. Τίποτα από όσα μιαίνουν τη ζωή τώρα δεν θα υπάρχει. Πρόκειται για την τέλεια απουσία του πόνου, της αμφιβολίας, της οργής, του φόβου, της θλίψης, της απόγνωσης και της μεταμέλειας. Δεν θα υπάρχει τίποτα που θα μας κάνει να θλιβόμαστε, δεν θα υπάρχουν αναπάντητες ερωτήσεις, ταπεινωτική άγνοια και ανικανοποίητες επιθυμίες. Ούτε θα υπάρχει αμαρτία οποιουδήποτε είδους. Κανείς δεν θα έχει τη ροπή ή την ικανότητα να αμαρτήσει, αντίθετα, όλα όσα θα γίνονται θα αντανakλούν τη δόξα του Θεού και θα εκπληρώνουν τον σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκαν.

Το εκπληκτικό αυτό σενάριο εγείρει μία κρίσιμη ερώτηση: πώς είναι δυνατόν κάτι τέτοιο; Η απάντηση είναι ότι ο ίδιος ο Θεός έκανε κάτι πραγματικά εκπληκτικό, ώστε να δημιουργήσει κάτι τέτοιο. “Ο Θεός ήρθε με ανθρώπινη μορφή σ’ αυτόν τον κατειλημμένο από τον εχθρό πλανήτη”. Αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο ο C. S. Lewis διάλεξε να μιλήσει για το ότι 2000 χρόνια πριν ο ίδιος ο Θεός, στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού, ήρθε στον κόσμο μας για να σώσει επαναστάτες αμαρτωλούς και να τους φέρει σε μία ζωντανή σχέση μαζί Του, τόσο σ’ αυτήν τη ζωή, όσο και στη ζωή που θα ακολουθήσει. Ο Θεός δεν έστειλε κάποιο τρίτο πρόσωπο για να μας σώσει. Ήρθε ο ίδιος. Με αυτόν τον τρόπο “ο Θεός φανέρωσε την αγάπη του και την καλοσύνη του στους ανθρώπους” (Τιτ. 3:4). Ο Ιησούς ήταν “η ακτινοβολία του θεϊκού μεγαλείου και η τέλεια

έκφραση της θεϊκής υπόστασης” (Εβρ.1:3). “Γιατί μέσα σ’ εκείνον η θεότητα έστερξε ολάκερη να κατοικήσει” (Κολ. 1:19).

Ο Ιησούς όχι μόνο γεννήθηκε χωρίς αμαρτία, αλλά έζησε μία τέλεια ζωή, εκπληρώνοντας όλες τις απαιτήσεις του άγιου νόμου του Θεού. Η Βίβλος μάς λέει συγκεκριμένα ότι, αν και “δοκιμάστηκε σε όλα, επειδή έγινε άνθρωπος σαν κι εμάς”, δεν αμάρτησε (Εβρ. 4:15). Έπειτα, στην μεγαλύτερη πράξη αγάπης που έλαβε χώρα ποτέ, και αφού προδόθηκε, εξευτελίστηκε και βασανίστηκε, εκούσια επέτρεψε στον Εαυτό Του να θανατωθεί στη θέση των αμαρτωλών, και με το δικό Του σώμα και πνεύμα πλήρωσε την ποινή που άξιζαν οι αμαρτωλοί. Η Βίβλος μάς λέει ότι ο Ιησούς πέθανε, “ένας δίκαιος για χάρη των αμαρτωλών, για να μας φέρει κοντά στο Θεό” (Α’ Πετ. 3:18). Η πιο ξεκάθαρη απόδειξη που έχουμε ότι με τον θάνατό Του ο Ιησούς πλήρωσε ολόκληρη την ποινή για την ανθρώπινη αμαρτία είναι το γεγονός ότι σε τρεις μέρες αναστήθηκε από τους νεκρούς και τώρα “δεν είναι πια υπόδουλος στο θάνατο” (Ρωμ. 6:9). Οι ενδείξεις γι’ αυτό το γεγονός ποτέ δεν κλονίστηκαν και ο C.S. Lewis έγραψε: “Άνοιξε με τη βία μία πόρτα που έμεινε κλειδωμένη από τη στιγμή που ο πρώτος άνθρωπος πέθανε. Συνάντησε, πολέμησε και νίκησε τον Βασιλιά του Θανάτου. Τα πάντα είναι διαφορετικά, επειδή Αυτός τα άλλαξε. Αυτή είναι η αρχή της καινούριας Δημιουργίας. Ένα νέο κεφάλαιο στη συμπαντική ιστορία έχει ξεκινήσει”.

Έχουμε ήδη δει ότι με το ποινικό μας μητρώο δεν υπάρχει τρόπος να ζούμε αιώνια στην παρουσία του Θεού. Το βασικό μήνυμα του Χριστιανισμού, το οποίο αποκαλείται “Ευαγγέλιο” (Καλά Νέα) είναι ότι με τη ζωή, τον θάνατο και την ανάστασή Του ο Ιησούς έχει προσφέρει έναν τρόπο, ώστε τελικά να μπορούμε να ζούμε αιώνια. Δεν ήρθε στον κόσμο για να μας καταδικάσει, αλλά για να μας σώσει. Και όλοι όσοι Τον εμπιστεύονται (αντί να ελπίζουν ότι μπορούν με κάποιον τρόπο να τακτοποιήσουν τη σχέση τους με τον Θεό μέσα από τις δικές τους ικανότητες) έχουν λάβει την εκπληκτική υπόσχεση ότι άμεσα λαμβάνουν τη συγχώρηση των αμαρτιών και την αιώνια ζωή. Γι’ αυτούς δεν υπάρχει καταδίκη (Ρωμ. 8:1) την ημέρα της τελικής κρίσης, επειδή ο Ιησούς ήδη πλήρωσε στο ακέραιο την τιμωρία που οι ίδιοι άξιζαν.

Καθώς κάθε στιγμή που περνά σας φέρνει πιο κοντά σ' εκείνη την αναπόφευκτη μέρα, δεν έχει κανένα νόημα το να επιμένετε σε μία κοσμοθεωρία που αγνοεί τον Θεό, απορρίπτει τη γεμάτη αγάπη προσφορά συγχώρησης και αιώνιας ζωής και σας οδηγεί σε έναν απαίσιο προορισμό, την Κόλαση, όπου θα πληρώνετε για πάντα την ποινή που αξίζουν οι αμαρτίες σας. Τελικά, υπάρχει λογική στον αθεϊσμό;

ΟΠΙΣΘΟΦΥΛΛΟ

Το συγκεκριμένο βιβλίο μπορεί να είναι άμεσο κι εύκολο, καταπιάνεται όμως με ένα από τα πιο σοβαρά σύγχρονα ζητήματα. Θέτει έξι βασικά ερωτήματα κι έπειτα καταλήγει ότι ο αθεϊσμός δεν μπορεί να προσφέρει σ' αυτά κάποια σαφή απάντηση. Αυτό που κάνει είναι να αποκαλύψει μία κοσμοθεωρία που οδηγεί στη μόνη διανοητικά βιώσιμη επιλογή, και δείχνει ότι το να την αποδεχτεί κάποιος συνιστά μία εμπειρία ικανή να μεταμορφώσει ζωές.

“Κανείς στη γενιά μας δεν έχει κάνει περισσότερα απ' ό,τι ο John Blanchard, ώστε να εξηγήσει το Ευαγγέλιο με ελκυστική διαύγεια και βιβλική ακρίβεια. Διαθέτει ένα εκπληκτικό χάρισμα που του επιτρέπει να παρουσιάζει ακόμη και τις πιο δύσκολες βιβλικές αλήθειες με απλούς όρους και οδηγείται από ένα άσβεστο πάθος να υψωθεί επάνω από την ανοησία, την οργή, τον αρνητισμό, τον θόρυβο και τη ρηχότητα του σύγχρονου δημόσιου διαλόγου. Τα φυλλάδια και τα βιβλία που έχει γράψει συνιστούν μερικές από τις πιο φωτεινές, πειστικές, ακριβείς και χρήσιμες παρουσιάσεις του Ευαγγελίου σήμερα. Ευχαριστώ τον Θεό για την πιστότητα και την επιρροή του John”.

Dr John MacArthur , Grace Community Church, Sun Valley,
California, USA

Ο John Blanchard είναι ένας διεθνώς αναγνωρισμένος συγγραφέας, ευαγγελιστής και

**χριστιανός απολογητής. Περίπου 18 εκατομμύρια
αντίτυπα των εκδόσεών του κυκλοφορούν σε εξήντα
διαφορετικές γλώσσες.**